

Rapport deputaten ondersteuning ontwikkeling gemeenten

Rapport gemeentestichting

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Ede 2014

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Inhoudsopgave

Introductie

1. Verslag van werkzaamheden	3
2. Overige opdrachten OOG onderdeel GEMSTI	5
3. Financiën	7
4. Verlengingsaanvragen	7
5. Aanvraag quotum 2015 – 2017	9
6. Uitvoeringsregeling aanvullende steun missionaire projecten	10

Bijlagen

1. Instructie GS Harderwijk 2011	11
2. Verslagen missionaire projecten met aanvullende steun	11
3. Overzicht van GKv kerkplantingsinitiatieven	17
4. Financiële verantwoording 2011- 2014	26
5. Verzoek instellen studiedeputaatschap ondersteuning kerken	26
6. Conceptbesluiten	32
7. Lijst gebruikte afkortingen	34

De rapportage van deputaten OOG is verdeeld over drie rapporten:

- Rapport Algemeen
- Rapport Gemeentestichting
- Rapport Praktijkcentrum

Hier treft u het Rapport Gemeentestichting aan, waarin deputaten OOG verantwoording afleggen over werkzaamheden die verband houden met de financiële ondersteuning van gemeentestichtingsprojecten. In het separate Rapport Algemeen wordt ingegaan op alle werkzaamheden met betrekking tot het onderwerp 'Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten'. Wij verwijzen naar dit rapport voor de missie van het deputaatschap. Het Rapport Praktijkcentrum wordt aangereikt vanuit de Stuurgroep Praktijkcentrum, bestaande uit bestuurders van de drie deelnemende partijen (drs. J. de Jong, lid College van Bestuur TU; drs. J.D. Schaap, voorzitter college van bestuur GH, dr. J. M. van der Eijk, voorzitter deputaatschap OOG). Deze beide andere rapporten zijn te vinden op <http://www.synode.gkv.nl/beleidsrapporten/>.

Introductie

GS 2011 heeft een budget beschikbaar gesteld voor de financiële ondersteuning van een aantal missionaire projecten. Deputaten OOG hebben de opdracht toe te zien op de besteding van dit budget op basis van de Regeling Aanvullende Steun Gemeentestichting (vastgesteld op 21 juni 2011 door het deputaatschap, verder genoemd: Regeling). Daarnaast heeft de GS Harderwijk het deputaatschap opgedragen missionaire inzichten te ontwikkelen en te presenteren die het voortgaande gesprek in onze kerken over gemeentestichting dienen. In dit rapport wordt verantwoording afgelegd over beide opdrachten.

1 Verslag werkzaamheden

Het verslag van de werkzaamheden volgt de instructie GS Harderwijk 2011 (Acta art. 54 besluit 5/bijlage 5.5. onderdeel 6) zie Bijlage 1. We beperken ons in dit verslag tot hoofdlijnen. Voor een meer uitgebreide beschrijving van de voortgang van door GS 2011 ondersteunde projecten verwijzen we naar de toegevoegde Bijlage 2 en naar de jaarverslagen van het Centrum Dienstverlening over 2011, 2012 en later 2013 (zie GKv website <http://www.gkv.nl/organisatie/generale-synode/jaarrapporten-2011-14/>).

- a. *Toepassen criteria toezicht bestaande projecten (Instructie a.)*
- b. *Toepassen criteria aanvullende steun (Instructie b.)*
- f. *Handhaven gereformeerde identiteit als criterium bij gemeentestichting (Instructie f.)*

De criteria, zoals vermeld in de Regeling, zijn conform de opdracht van de Generale Synode toegepast, in goed overleg met de missionaire projecten.

Wat betreft het handhaven van de gereformeerde identiteit is door deputaten in 2011 betoogd en door de GS van Harderwijk in positieve zin ontvangen, dat het primaat ligt bij de moederkerk/projectleiding en de classicale, missionaire deputaten. Deputaten OOG geven in het gesprek met deze partijen het belang aan van het maken van heldere afspraken over zgn. identiteitsbepalende items alvorens een project wordt opgestart. Deputaten OOG stimuleren partijen deze afspraken ook daadwerkelijk te maken en vorm te geven.

Met betrekking tot het verlenen van aanvullende steun aan projecten die vallen onder verantwoordelijkheid van Stroom Amsterdam en Stadshartkerk (Amstelveen) heeft de GS 2011 zich aan de gestelde voorwaarden van de PS Holland-Noord gecommitteerd.

Deze voorwaarden zijn de volgende:

1. er zijn classicaal deputaten benoemd;
2. instituering van Stroom is afgerond;
3. voortgangsrapportage heeft toetsbare doelen *smart* geformuleerd;
4. de leiderschapsstructuur dient naar de geldende KO-regelingen voldoende geborgd te zijn;
5. de financiële jaarstukken over 2009 en 2010 zijn aan deputaten Missionaire Steunverlening PS Holland-Noord aangereikt.

Aan beide projecten is de steun ook metterdaad toegekend, resp. in maart 2012 en juni 2013. Stadshartkerk Amstelveen was als moederkerk reeds volwaardig lid van het kerkverband van onze kerken. Ten tijde van de toekenning was de leiderschapsstructuur naar de geldende KO-regeling derhalve geborgd. Vervolgens zijn classicaal deputaten benoemd, de financiële jaarstukken aangeleverd en naar het oordeel van deputaten toetsbare doelen *smart* geformuleerd in de voortgangsrapportage. Vanaf dat moment was de weg voor aanvullende steunverlening vrij.

Stroom Amsterdam heeft na de nodige discussies besloten de classicaal aanvraag om als zelfstandige gemeente geïnstitueerd te worden, ingetrokken. De Oosterparkkerk heeft vervolgens de verantwoordelijkheid voor de eerder onder Stroom vallende missionaire projecten op zich genomen. Daarmee waren criterium 2 (instituering) en criterium 3 (leiderschapsstructuur) niet meer aan de orde; Aan de overige criteria was reeds in een eerder stadium voldaan. Deputaten OOG hebben daarom het besluit kunnen nemen de Oosterparkkerk voor de onder haar vallende missionaire projecten de aanvullende steun te verlenen.

a. Toepassen criteria nieuwe projecten (Instructie c.)

Er zijn in de afgelopen drie jaar geen nieuwe aanvragen gedaan voor aanvullende steunverlening en ook voor de komende periode is het aantal nieuwe aanvragen naar verwachting beperkt. Wel zijn er verlengingsaanvragen ingediend voor de lopende missionaire projecten in Maastricht en Lichtenvoorde. Zie daarvoor hoofdstuk 4. Uit het uitblijven van nieuwe aanvragen mag niet worden geconcludeerd dat de aandacht voor het onderwerp 'missionair kerk zijn' is afgezwakt. Het aantal missionaire projecten en initiatieven binnen de GKv neemt steeds toe; van 10 projecten in 2005 naar (tenminste) 40 in 2013. Bij de financiering van deze projecten wordt echter vaker gezocht naar financiële dekking door bijdragen van de eigen classis of regio, door bijdragen van niet GKv-partners en door bijdragen van particulieren.

b. Jaarlijkse verantwoording F&B (Instructie d.)

In de jaarverslagen 2011, 2012 en het nog te verschijnen jaarverslag 2013 van Centrum Dienstverlening treft u de overzichten aan van de toekenning van de gelden aan de verschillende missionaire projecten. F&B is steeds geïnformeerd en heeft zijn instemming bij de jaarlijkse verantwoording gegeven.

c. Overleg GS11 – OOG – F&B (Instructie e.)

Er is een aantal ontwikkelingen dat vraagt om een aanpassing van de financiële regeling voor aanvullende steun. Allereerst vervalt in de HKO de PS, die in de Regeling onderdeel uitmaakte van het piramidale financieringsstelsel. Dit stelsel dient daarom aangepast te worden aan de nieuwe situatie. Daarnaast prikkelt de huidige opzet kleine gemeenten te weinig om zelf een substantiële, financiële bijdrage aan de eigen projecten te leveren. In sommige gevallen wordt een project voor meer dan 80% door het kerkverband gefinancierd en mede daardoor heeft het moeite naar financiële zelfstandigheid toe te groeien. Tenslotte verdient het overweging de regelingen van OOG en GS11 beter op elkaar te laten aansluiten of in één regeling samen te brengen. De belangrijkste overwegingen daarbij zijn:

- gemeenten zijn gebaat bij een transparante regeling voor ondersteuning, met eenvoudiger kaders;

- er is onvoldoende aansluiting tussen de regelingen ASE en art 11 KO, waardoor projecten tussen wal en schip terecht kunnen komen;
- het is ongewenst dat de piramidale quotumopbouw van GS11 en die van OOG onafhankelijk van elkaar worden vastgesteld, met als gevolg dat bepaalde regio's extra zwaar worden belast;
- binnen diverse regio's wordt samenwerking gezocht met betrekking tot de organisatie van steun inzake zending & hulpverlening, hulpverlening naar artikel 11 KO en missionaire projecten.

Deputaten OOG of zijn opvolger willen gezamenlijk met deputaten GS11 de Generale Synode van 2017 voorstellen doen over de opzet van één regeling voor ondersteuning van kerken die op bovenstaande ontwikkelingen inspeelt.

Vanwege het wegvallen van het PS-quotum en vooruitlopend op de nieuwe regeling is een overgangsregeling nodig voor de projecten die aanvullende steun voor missionaire projecten ontvangen. Uitgangspunt is dat de kosten van het wegvallen van PS-inkomsten voor rekening blijven van de regio, en dat de moederkerk zelf verantwoordelijk is voor het verwerven van die inkomsten. Ze zijn vrij om daarvoor regionale verbanden en/of partnerkerken te benaderen als die er zijn. De PS-kerken die zich bij aanvang hebben gecommitteerd aan steunverlening voor een missionair project kunnen door de moederkerken benaderd worden voor aanvullende steun gedurende de looptijd van het project.

Bij dit voorstel komt de verantwoordelijkheid tot het bijeenbrengen van de benodigde financiële middelen uit de regio bij de moederkerk te liggen. Daarnaast resulteert dit voorstel niet in een lastenverzwaring voor de classis en de GS.

2 Overige opdrachten deputaten OOG onderdeel gemeentestichting

Acta GS Harderwijk, art. 54

A. Instelling Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei (Besluit 2)

De Generale Synode van Harderwijk heeft zowel de Theologische Universiteit als deputaten OOG (art. 66A, besluit 6) de opdracht gegeven te komen tot de inrichting van één Praktijkcentrum op het gebied van praktische theologie, praktijkgericht onderzoek, kennisverwerving en dienstverlening. In een gezamenlijke, separate rapportage reiken OOG en de TU concrete voorstellen aan, die in goed overleg met Gereformeerde Hogeschool Zwolle zijn opgesteld. De opdracht aan deputaten OOG om te komen tot een Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei is ingebracht bij de ontwikkeling van dit Praktijkcentrum.

B. Door middel van dit Advies- en Studiecentrum Gemeentegroei aandacht besteden aan (Besluit 3)

a. *Aandacht voor: ontwikkeling/evaluatie Gemeentestichtingsmethodieken*

b. *Nadere invulling begrip identiteit/bevorderen gebruik bij gemsti-projecten*

De elementen a. en b. zijn samenhangende onderwerpen. Voor eerste uitkomsten verwijzen we naar het (OOG) rapport algemeen hoofdstuk 2A, onderdeel c. (stimuleren toegepast onderzoek) en naar het rapport Praktijkcentrum.

c. *Verzamelen en bewerken ervaringen en lessen*

Deputaten OOG willen het voortgaande gesprek in onze kerken over gemeentestichting dienen door het verzamelen en onder de aandacht brengen van ervaringen en lessen opgedaan bij missionaire projecten. De volgende zaken verdienen de aandacht.

Diversiteit

P. Wierenga, werkzaam bij het Centrum Dienstverlening, heeft onderzoek gedaan naar de omvang, organisatie en financiering van kerkplanting (met participatie) vanuit de GKv. In zijn concept onderzoeksverslag met de titel *Pionieren en planten: ontwikkelingen in de GKv* wordt het ontstaan en werk van een 40-tal kerkplantingen en initiatieven in kaart gebracht (zie Bijlage 3 voor meer informatie). Daarnaast is er aandacht voor ontwikkelingen in het denken over missionaire werkwijzen binnen zowel de GKv als andere kerkgemeenschappen in Nederland. Het door P. Wierenga aangedragen materiaal laat zien dat het denken over gemeenschapsvorming en gemeentestichting sterk in ontwikkeling is en dat dit denken leidt tot toenemende diversiteit in werkvormen (benadering, opzet, doelgroep) en samenwerkingsverbanden (regio's, stichtingen, interkerkelijke samenwerkingsovereenkomsten). Het is een open vraag of de huidige regelingen (HKO, OOG Regeling voor Aanvullende Steun) voldoende aansluiten bij de zich snel ontwikkelende missionaire praktijk.

Identiteit

Rond een aantal missionaire projecten is sprake van spanningen die terug te voeren zijn tot meningsverschillen over de invulling van het begrip 'gereformeerde identiteit'. Vaak spitst zich de discussie toe op een beperkt aantal identiteitsbepalende onderwerpen (vrouw in het ambt, praktijk rond sacramentsbediening, leiderschapsstructuur, liturgie, etc.). We adviseren dat bij het starten van nieuwe projecten aandacht besteed wordt door projectleiding, moederkerk en classis aan afspraken over identiteitsbepalende onderwerpen. Wel blijft het van belang in de loop van het project open te staan voor spannende identiteitsvragen samenhangend met de missionaire praktijk.

Rollen m.b.t. verantwoordelijkheid en toezicht

De toebedachte rollen voor moederkerk en Classis zijn duidelijk, maar de praktische invulling van deze rollen laat een wisselend beeld zien. Sommige Classis functioneren 'voorbeeldig', andere komen daar niet in de buurt – met alle gevolgen van dien. Bij het starten van nieuwe projecten dient het duidelijk te zijn dat de moederkerk verantwoordelijk is voor het project. Vervolgens dient er helderheid te zijn hoe moederkerk, classis(deputaten) en projectleiding zich tot elkaar verhouden, alsmede hoe de verhouding is tot het deputaatschap OOG of zijn opvolger.

Kerkplanters

In afgelopen jaren is gebleken hoe belangrijk, maar ook kwetsbaar de positie van de kerkplanter is binnen een kerkplantingsproject. Het profiel van kerkplanter vraagt om specifieke kennis en vaardigheden. De vaak solitaire positie van de voorganger kan leiden tot moeiten waaronder burn-out verschijnselen. Meer dan voorheen is goede zorg aan en voor voorgangers - en in het bijzonder kerkplanters - nodig in de vorm van pastorale zorg, investering in scholing en intervisie, en aandacht voor de mogelijkheden van assessment om vooraf geschiktheid in te schatten. De hiervoor benodigde inzet en gelden zijn een belangrijk aandachtspunt voor (nieuwe) projecten. In het aangevraagde budget voor deputaten OOG of zijn opvolger is een bedrag opgenomen ter bekostigen van landelijke initiatieven om kerkplanters te ondersteunen middels onderzoekjes, workshops en trainingen.

d. Onderzoek alternatieve bekostiging

In zijn eerder genoemde concept onderzoeksverslag met de titel *Pionieren en planten: ontwikkelingen in de GKv* gaat P. Wierenga in op een aantal bestuurlijke en financiële aspecten van missionaire projecten. Deputaten OOG trekken uit de aangedragen gegevens de volgende conclusies en aanbevelingen.

1. De huidige regelingen m.b.t. landelijke aanvullende steun voor missionaire projecten en hulpbehoevende kerken behoeven enige revisie (zie 1 c).
2. Ook na aanpassing van de regelingen voor landelijk aanvullende steun geldt dat de steun slechts relevant is voor een beperkte categorie van gemeentestichtingsprojecten

(projectmatige aanpak, inbedding in kerkelijke structuur (moederkerk, classis), geen gedeelde verantwoordelijkheid met andere partijen). We realiseren ons dat deze regels niet altijd goed aansluiten bij het pionierskarakter van missionaire projecten en aan de projecten verbonden kerkplanters.

3. De groeiende diversiteit van missionaire projecten (en daaraan verbonden vormen van projectfinanciering) geven aan dat lokale kerken in zelfstandigheid nieuwe vormen zoeken om invulling te geven aan hun missionaire opdracht. Dit is een goede ontwikkeling. De in de HKO genoemde generale regeling voor missionaire projecten geven de thans vigerende kaders waarbinnen de kerken zich bewegen.
4. De kerken kunnen overwegen landelijk gelden beschikbaar te stellen voor het faciliteren van netwerken (via Praktijkcentrum) tussen gemeenten en medewerkers die betrokken zijn bij missionaire projecten, voor de ondersteuning van kerkplanters (zie ook 2c).

3 Financiën

De Generale Synode 2011 stelde deputaten OOG ter bekostiging van de door het landelijk kerkverband ondersteunde missionaire projecten jaarlijks een budget van maximaal € 342.000,- ter beschikking voor de periode 2012-2014.

Van de kerken die aanvullende steun krijgen is de werkgroep Gemeentestichting (die aan deputaten OOG rapporteert) jaarlijks nagegaan of de inzet van de gelden conform de ingediende plannen was. Daarvoor werden de criteria gebruikt, die door GS Harderwijk waren genoemd.

Daarnaast werden jaarlijks gesprekken gevoerd met de projectleiding, moederkerk en classisdeputaten over de rapportages en de toekomstplannen van de projecten. De financiële projectrapportage werd beoordeeld conform de regeling en in enkele gevallen vond restitutie plaats van een deel van de financiële steun.

In Bijlage 4 staat de financiële verantwoording vermeld (zie ook de jaarverslagen van 2011 en 2012 en het nog aan te reiken jaarverslag over 2013).

4 Verlengingsaanvragen

Maastricht 2015 – 2018

Voor de periode 2015-2020 ligt opnieuw een door de classis Eindhoven op 16 mei 2013 goedgekeurde aanvraag in voor ondersteuning. De onderbouwing voor de aanvraag is het resultaat van een bezinningsproces van twee jaar. Het proces is op gang gebracht doordat Maastricht tegenslagen en teleurstellingen kreeg te verwerken. Binnen de gemeente konden echter veel zaken doorgang en voortgang vinden. Maastricht herkent zichzelf als missionaire pioniersplek en zoekt naar manieren om als kleine gemeente voort te bestaan. In de aanvraag wordt een toekomstvisie beschreven, waarbij lering getrokken wordt uit de gebeurtenissen van de afgelopen jaren en gerekend wordt met verwachte ontwikkelingen. Speerpunten in deze visie zijn de volgende:

- Vitaliteit en missionaire kracht: er wordt sterk ingezet op een gemeenschap die verbonden is met het gereformeerde erfgoed en zich richt op de context van Maastricht, ongeacht of er op termijn wel of geen fulltime predikant beschikbaar is.
- Heroverweging en vernieuwing: uit de crisis binnen de huiskerken zijn lessen getrokken. Nodig voor een experimentele voorhoede is een laag niveau van regels en controle (low control), maar een hoge mate van aanspreekbaarheid op gedrag (high accountability). De afstand tot de huiskerken leidde regelmatig tot low accountability. Nu wordt gezocht het missionaire werk meer dan in vorige jaren vanuit de eigen gemeenteleden vorm te geven: geestelijke groei door discipelen te zijn – waarbij verbondenheid met de gemeenschap een voorwaarde is.

- Instrumenten voor verandering: het instrument dat gekozen is om de groei in persoonlijk discipelschap te stimuleren is de 'huddel', een methode die door 'Nederland zoekt' is geïmplementeerd. Daarnaast is het samen optrekken als familie, het delen van het leven bij en rond de maaltijd, een instrument. Daarmee wordt afgestapt van het model van een voorhoede van geselecteerde missionaire werkers en wordt ingezet op de groei van een cultuur van discipelschap in de gemeente.
- Maastricht zoekt naar mogelijkheden om op lange termijn als gemeente te kunnen voortbestaan. Naast een regelmatige bezinning op het leven in en vanuit de gemeente zijn contacten gelegd met NGK om te komen tot samenwerking. Ook is er overleg met de GKv Brunssum en Venlo (Limburg Totaal Initiatief) om te zoeken naar mogelijkheden om als kleine gemeenten in een vergelijkbare context en regio zelfstandig te blijven. Daarbij wil Maastricht op den duur zo min mogelijk beroep doen op financiële ondersteuning vanuit de GKv. Het plan van Maastricht is om in drie fasen toe te werken naar een duurzame situatie, waarbij – zo mogelijk in samenwerking met andere gemeenten uit de regio – financiële onafhankelijkheid bereikt wordt. De huidige predikant zet zich de komende jaren in om de gemeente daarop voor te bereiden, zodat na zijn emeritaat in 2020 de gemeente toegerust is tot leiderschap en geëquipeerd is te besluiten over al dan niet bezoldigd geestelijk leiderschap.

Advies

Deputaten OOG komen, in tegenstelling tot de aan hen rapporterende werkgroep Gemeentestichting, tot een negatief advies over de verlengingsaanvraag van Maastricht. De belangrijkste overweging hierbij is dat er geen duidelijke verbinding meer is tussen de oorspronkelijke missionaire plannen om huiskerken te stichten en de gevraagde steun. Alhoewel de nog aanwezige huiskerken aandacht blijven vragen, ligt de nadruk de komende jaren op de ontwikkeling van discipelschap van de gemeenteleden. Deze inzet verdient onze steun maar de vraag is of financiering vanuit een budget gemeentestichtingsprojecten juist is.

Deputaten adviseren Maastricht zo spoedig mogelijk in contact te treden met de (classis)deputaten GS11 om de situatie van Maastricht te bespreken en eventueel een verzoek voor ondersteuning bij deze voorziening van de Gereformeerde Kerken neer te leggen. In eventuele ondersteuning vanuit de GS11-regeling is niet voorzien in de aangevraagde budgetten. Teneinde het vallen tussen wal en schip te voorkomen stellen deputaten OOG voor in de begroting een stelpost op te nemen voor Maastricht en bij honorering van een steunaanvraag van Maastricht door GS11 de toegekende steun te onttrekken aan het budget Gemeentestichtingsprojecten. De werkgroep Gemeentestichting blijft beschikbaar om een eventuele overgang naar GS11 zo goed mogelijk te laten verlopen.

Licht 2015-2017

Na het beëindigen van de diensten in Winterswijk in 1995 hebben de kerken van de Classis Zutphen zich beraden op missionaire activiteit in de Achterhoek. Na uitgebreide studie is gekozen voor een "nuloptie": gemeentestichting in Lichtenvoorde. In de periode na 1995 zijn de plannen voor LICHT gemaakt, die vervolgens in 2004 door de GS zijn goedgekeurd. Als gevolg daarvan kwam er landelijke en provinciale financiële steun. Op het moment van het maken van deze eerste plannen, was er in het lokale kerkverband geen ervaring met gemeentestichting vanuit een nuloptie in een omgeving als Lichtenvoorde. In 2007 is, met de komst van vaste krachten, het feitelijke werk begonnen. Er waren toen 7 mensen, die samen een huisgroep begonnen te vormen. Nu, in 2013 zijn er 4 huisgroepen, waarvan 1 jeugdgroep, met meer dan 35 leden. Daarnaast is er eenmaal per 14 dagen een samenkomst met gemiddeld 45 bezoekers. LICHT heeft zijn plek gevonden in de Lichtenvoorder samenleving.

De doelstelling om in 2015 een zelfstandige Gereformeerde Kerk te hebben, is echter te ambitieus gebleken. Terugkijkend moet worden vastgesteld, dat het maken van een plan

voor een periode van 10 jaar in feite onmogelijk is (geweest). Een gemeente stichten vanuit een nuloptie in de eigen cultuur van Lichtenvoorde vraagt meer tijd. Daar het einde van de door de GS toegezegde ondersteuningstermijn van het project LICHT in zicht kwam heeft de Classis Zutphen zich gebogen over de vraag: “moeten we verder met LICHT en zo ja, op welke wijze”. Daarbij zijn uiteindelijk verschillende scenario's besproken. Besloten is door te gaan met gemeentestichting in Lichtenvoorde. Belangrijke overwegingen waren daarbij: Er is een geloofsgemeenschap ontstaan; het leiderschapsteam heeft zich verder ontwikkeld; er is een groot draagvlak voor het project bij de kerken in de regio, zowel qua inzet als financieel.

De Classis heeft, onder het voorbehoud van een landelijke en provinciale bijdrage, besloten om vanaf 2015 opnieuw aanvullende steun te verlenen om de doelstelling in 2025 een zelfstandige kerk in Lichtenvoorde te hebben verder vorm te kunnen geven. Het onderliggende projectplan spreekt over 3 fasen, een eerste fase van 2015-2017 waarin m.n. aandacht uitgaat naar de ontwikkeling van leiderschap, discipelschap en missionaire presentie. De tweede fase beslaat de jaren 2018-2020, een derde fase de periode van 2021-2023. Om de groei naar zelfstandigheid te benadrukken wordt de aangevraagde bijdrage afgebouwd van € 95.000,- in het eerste fase, via € 65.000,- in de tweede fase, naar € 35.000,- in de laatste fase. In 2017 wordt geëvalueerd of de doelstelling haalbaar blijkt en wordt op basis van criteria een go/no-go besluit genomen. Bij een positieve beslissing wordt de vaste bezetting van LICHT teruggebracht tot 0,5 fte. Afhankelijk van het go/no-go besluit wordt voor de periode na 2017 al dan geen landelijke ondersteuning aangevraagd. De bijdrage van de Classis blijft gedurende de periode van afbouw van de aanvullende steun doorlopen.

De criteria voor een go/no-go besluit ultimo 2017 zijn:

- De helft van de leidinggevendenden (dat zijn het LT en de kringleiders), bestaat uit mensen uit Lichtenvoorde.
- Er zijn 7 huisgroepen met gemiddeld 8 deelnemers.
- Het gemiddeld aantal bezoekers van de samenkomsten is 75.
- Het jeugdwerk draait zelfstandig.
- De deelnemers aan LICHT dragen € 5.000,- per jaar bij.

Advies

Deputaten OOG adviseren positief inzake de aanvraag voor aanvullende steun voor de periode 2015-2017 onder de volgende voorwaarden.

1. DEOG dient een meer monitorende rol op zich te nemen m.b.t. het leiderschap; voor de behandeling van de verlengingsaanvraag op de Generale Synode geeft DEOG aan deputaten OOG concreet aan op welke manier nadere inhoud wordt gegeven aan deze monitoring.
2. De aangevraagde ondersteuning betreft een maximumbedrag. Deputaten OOG zullen de aanvullende steun verlagen c.q. terug vorderen indien LICHT deze niet aantoonbaar nodig heeft voor de uitvoering van haar plannen.
3. Een verlenging van de ondersteuning na 2017 wordt door deputaten OOG of zijn opvolger opnieuw beoordeeld

5 Aanvraag quotum 2015 - 2017

Voor de missionaire projecten die landelijke, aanvullende steun krijgen, wordt voor de periode 2015-2017 jaarlijks een budget van resp. € 315.000,-, € 282.500,- en € 243.500,- gevraagd. Zie onderstaande tabel voor de opbouw van het aangevraagde budget.

- Binnen dit budget een financiële bijdrage aan de GKv Gent te ramen op € 72.500,- in 2015; € 67.000,- in 2016 en € 61.500,- in 2017. Hogere bijdragen dan geraamd kunnen echter noodzakelijk blijken om de financiële positie van Gent gezond te houden (zie ook Bijlage 2).

- Een budgettaire ruimte voor eventueel tussentijds toe te kennen aanvullende steun aan nieuwe projecten op te nemen ter hoogte van maximaal € 55.000,--.
- De bestuurskosten voor het uitvoeren van de Regeling ten laste te brengen van het jaarlijkse budget.
- Een bedrag van € 15.000,-- euro per jaar op te nemen voor het (laten) doen van onderzoekjes voor het ondersteunen van projecten bij de begeleiding van kerkplanters.

Voor de uitvoering van de studieopdracht wordt voor de periode 2015-2017 een budget van resp. € 5.000,-- € 3.500,-- en € 1.500,-- gevraagd. Dit budget kent de volgende opbouw:

- Bestuurskosten ad € 1.500,-- per jaar - voor de opzet en monitoring van het onderzoek, en het ontwerpen van alternatieven voor een nieuwe regeling.
- Uitvoeringskosten van het onderzoek, dat bestaat uit het verzamelen en verwerken van data uit de kerken, classes, PS-en en in een later stadium het doorrekenen van de gevolgen van alternatieve regelingen. Naar schatting zal daarvoor in 2015 65 uur (€ 3.500,--) dienstverlening worden ingehuurd; in 2016 naar schatting 40 uur (€ 2.000,--).

Met deputaten financiën en beheer bestaat nauw overleg in de uitvoering van de Regeling.

Tabel aanvraag ondersteuning voor de GS-periode 2015 – 2017

	Aanvraag			Aanvraag		
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gent	72.500	67.000	61.500	56.000	50.500	45.000
Maastricht	45.000	45.000	45.000	0	0	0
Amsterdam De Aker	9.000	0	0	0	0	0
Lichtenvoorde	47.000	47.000	47.000	47.000	0	0
Amsterdam Stadshartkerk	37.000	30.000	7.500	0	0	0
Amsterdam Oosterparkkerk	33.000	22.000	11.000	0	0	0
<i>subtotaal</i>	<i>243.500</i>	<i>211.000</i>	<i>172.000</i>	<i>103.000</i>	<i>50.500</i>	<i>45.000</i>
Extra project	55.000	55.000	55.000	55.000	55.000	55.000
Toerusting kerkplanters	15.000	15.000	15.000			
Overhead	1.500	1.500	1.500	2.000	2.000	2.000
	315.000	282.500	243.500	160.000	107.500	102.000

6 Uitvoeringsregeling Aanvullende Steun Missionaire Projecten

Deputaten OOG verrichten hun werkzaamheden m.b.t. gemeentestichting onder het regime van de Regeling Aanvullende Steun Gemeentestichting (voortaan aangeduid met 'Regeling') Deze Regeling vermeldt de uitgangspunten en criteria voor aanvullende steun. De GS van 2011 verwijst in zijn besluiten naar diverse onderdelen van de Regeling. In antwoord op recente ervaringen en nieuwe ontwikkelingen wordt de regeling regelmatig aangepast. De belangrijkste recente wijzingen zijn: de term gemeentestichting is vervangen door 'missionaire projecten' welke wijziging de toename van diversiteit in projecten beoogt te reflecteren.

Een aantal praktische wijzigingen houdt verband met het vervallen van de PS-structuur, het opheffen van het Centrum Dienstverlening en het starten van het Praktijkcentrum.

Ook het rapportageformat dat voor de jaarlijkse rapportage van de projecten gebruikt kan worden, is aangepast en door het werkveld als een bruikbaar hulpmiddel beoordeeld. Het

werkt als een goede handreiking om het gesprek over de in de Regeling genoemde criteria aan te gaan.

Besluiten van de komende GS over het al dan niet voortzetten van het deputaatschap zullen t.z.t. in de Regeling verwerkt worden.

De nieuwe regeling draagt als naam "Uitvoeringsregeling Aanvullende Steun Missionaire Projecten" en is op te vragen bij deputaten OOG.

Bijlagen

1. Instructie GS Harderwijk 2011
2. Verslag missionaire projecten met aanvullende steun
3. Overzicht van GKv kerkplantingsinitiatieven
4. Financiële verantwoording 2011 – 2014
5. Verzoek instelling studiedeputaatschap ondersteuning kerken
6. Conceptbesluiten
7. Lijst gebruikte afkortingen

1 Instructie gemeentestichting GS Harderwijk 2011

GS Harderwijk 2011 Acta art. 54 Besluit 5

ten behoeve van de werkzaamheden van deputaten de volgende instructie vast te stellen:

Instructie deputaatschap ondersteuning ontwikkeling gemeenten

onderdeel 6. Missionaire projecten

- a. toepassen van de criteria voor toezicht op bestaande projecten: visie, identiteit, leiderschap/ teamvorming, bereiken doelen, missionaire gerichtheid, financiën en plannen (Regeling aanvullende steun Gemeentestichting, hfdst. 4.5);
- b. toepassen van de criteria voor de aanvullende steunverlening: piramidale stelsel, maximering jaarlijkse bijdrage, duur van de steunverlening, besteding vrijvallende ruimte, kortdurende ondersteuning gemeenten (Regeling, hfdst. 5);
- c. toepassen van de criteria voor toekenning van aanvullende steun aan nieuwe projecten: meerjarenplanning (Regeling, hfdst. 4.2), draagvlak, doelstelling, leiderschap, verantwoordelijkheden, haalbaarheid, inzet op zelfstandigheid, randvoorwaarden, afwegingen (hfdst. 4.3), gevolgde procedure (hfdst. 4.4);
- d. afleggen van een jaarlijkse verantwoording door deputaten OOG aan deputaten F&B over de toekenning van projectbudgetten, op basis van de vastgestelde uitgangspunten voor de beoordeling van de financiële verslaggeving van de projecten;
- e. in nauwe samenwerking met deputaten GS11 en deputaten F&B binnen de gestelde kaders oplossingen zoeken voor concrete afstemmingsvraagstukken m.b.t. ondersteuning van gemeentestichtingsprojecten die deel worden van het reguliere kerkverband en daarmee binnen de verantwoordelijkheid van deputaten GS11 komen te vallen;
- f. handhaven van de gereformeerde identiteit als belangrijk criterium bij de ondersteuning van bestaande en nieuwe gemeentestichtingsprojecten.

2 Verslag missionaire projecten met aanvullende steun

Lopende projecten

Licht!

Het kerkplantingsinitiatief 'Licht' heeft geen directe binding met een moedergemeente maar is een initiatief vanuit de classis Zutphen. Vanuit Lichtenvoorde, een centraal gelegen plaats in de Achterhoek, wordt dit project gesteund door 7 gemeenten uit GKv en CGK. Opmerkelijk in dit deel van het land is de afwezigheid van kerken met een gereformeerde signatuur en een weinig religieus georiënteerde bevolking, slechts 5% van de bevolking bezoekt een kerkdienst. In deze streek wonen weinig allochtonen, veel jonge gezinnen vertrekken voor studie of beroep naar centraler gelegen oorden.

De pijlers van het werk in Lichtenvoorde worden gevormd door de kern (huisgroepen en zondagse samenkomst), het dorpspastoraat waarvoor in de boekwinkel ruimte is gecreëerd, toerusting (beide bezoldigd werkers, Kees van den Beek en Kasper van Helden, nemen deel aan intervisietrajecten) en publiciteit om het werk van LICHT in beeld te brengen.

Licht groeit langzaam, maar gestaag. Eind 2012 zijn er 3 huisgroepen die elk hun eigen kringleider hebben. Daarnaast is er inmiddels een jeugdhuisgroep. De gemiddelde opkomst van de samenkomst is 45 personen. Het diaconaat krijgt o.a. vorm door een 'Stay Clean' hulpgroep te faciliteren en de beschikbaarheid van deelnemers als schuldhelpmaatje.

Afgelopen jaren is energie gestoken in het uitwerken van de visie in concretere doelen.

LICHT heeft de christelijke kernwaarden in haar visie onder woorden gebracht en heeft daarmee een herkenbare identiteit. Het leiderschapsteam onderging in 2012 een onverwachte wisseling. Er wordt gebouwd aan het team door toerusting, externe coaching en inzet op versterking van de onderlinge band. Het project blijft kwetsbaar, omdat het initiatief tot de organisatie van veel activiteiten nog bij de bezoldigde werkers ligt.

Uit evaluaties komt als leerpunt naar voren dat voor aansluiting bij de context van Lichtenvoorde gestreefd moet worden naar deelnemers uit alle lagen van de bevolking. Een ander leerpunt is de noodzaak van vorming van een stabiel kader. Ook is gebleken dat 9 jaar voor een kerkplantingsproject vanuit een nulloptie een te korte termijn om te komen tot een zelfstandige gemeenschap. Opvallend is de toewijding en inzet van de 7 ondersteunende gemeenten bij het project 'LICHT'. LICHT heeft daarmee niet alleen een functie in Lichtenvoorde zelf, maar geeft leden van de betrokken gemeenten de kans zich in te zetten, ondanks de vaak grote afstanden in de regio. Werken vanuit een nulloptie vraagt veel van de betrokken 7 gemeenten, het is de vraag of dit op de lange duur mogelijk of zelfs wenselijk is.

Financiering

Licht! wordt sinds de start in 2006 landelijk ondersteund. Gezien de termijn voor ondersteuning (6 jaar met een uitloop tot 9 jaar) komt de ondersteuning voor Lichtenvoorde in 2015 tot een einde. Voor de landelijke bijdragen verwijzen we naar de financiële paragraaf. LICHT dient een vervolgaanvraag in voor aanvullende steun voor de periode 2015-2017.

Maastricht

De GKv Maastricht "het Kruispunt" is in 2004 ontstaan als een dochterkerk van de GKv Brunssum-Treebeek. Ds. Jacob Glas is sinds de instituering predikant van deze gemeente. De gemeente heeft ongeveer 110 leden die verspreid wonen in de stad. De bevolking is grotendeels rooms katholiek. Het is een missionair actieve gemeente die nieuwe gemeenten sticht in de stadswijken.

Inleiding

Bij de GS2011 werd door Maastricht een vervolgaanvraag voor ondersteuning ingediend op basis van de 'Groendruk van duurzame aanwezigheid van een missionaire kerk'. De missionaire gerichtheid zit in het DNA van de kleine gemeente in Maastricht. Met de groendruk presenteerde Maastricht niet zozeer een vastomlijnd projectplan. De groendruk gaat uit van veranderende omstandigheden en ontwikkelingen en probeert zo concreet

mogelijk invulling te geven aan het missionaire werk door de aandacht te richten op vier speerpunten, nl:

- Huiskerken in twee mogelijk drie wijken van Maastricht, waarin een team van kerkplanters het werk doen
- Landelijke verspreiding van het concept huiskerken in het kerkverband en daarbuiten. Maastricht deelt de ervaringen van het concept van huiskerken met anderen, en zette daartoe o.a. de toerusting Bamboe op.
- Missionaire activiteiten gericht op nieuwe doelgroepen. Vanuit de Kruispuntkerk ontplooit de predikant samen met gemeenteleden activiteiten om contacten met nieuwe doelgroepen te leggen.
- Versterking van missionaire kracht van eigen leden. De kerk wil een klimaat van genade ademen en eigen leden toerusten in het geloof.

De GS 2011 kende de vervolgaanvraag toe. De laatste twee punten ondervonden de afgelopen jaren voortgang. Het vormgeven van discipelschap is een speerpunt. Ook is getracht invulling te geven aan de wens het concept huiskerken verder te verspreiden. De georganiseerde toerusting mocht zich in enige belangstelling verheugen. Met betrekking tot de plannen rond de huisgemeenten heeft Maastricht tegenslagen en teleurstellingen te verwerken gekregen: het werk in de huiskerken belandde in een crisis, drie van de vier trekkers zijn weggefallen. Daarvoor zijn verschillende oorzaken te benoemen. Zonder daarin volledig te zijn noemen we: niet ieder mens kan een missie als kerkplanter vervullen vanuit een financieel afhankelijke positie. Werken vanuit een tentenmakersprincipe trekt bij sommigen een te hoge wissel op de beschikbare energie. Daarnaast zijn binnen het leiderschapsteam moeiten ontstaan, waardoor het voor enkelen niet haalbaar was het werk te blijven vervullen. Er is gebruik gemaakt van coaching om mensen toe te rusten het leven verder op te pakken.

Nadat begin 2012 nog een doorstart van de wijk Wittevrouwenveld is gemaakt, heeft Maastricht moeten constateren dat er te weinig potentieel is om in deze wijk door te gaan. Dit betekende het einde van deze huiskerk. Blauwdorp is nog steeds in de opstartfase, er worden initiatieven ontplooid en er wordt gezocht naar versterking van het team. Met betrekking tot enkele criteria is het volgende van belang.

- Visie: de gemeente Maastricht is in staat gebleken de opgedane ervaringen te verwerken en heeft veerkracht en doorzettingsvermogen getoond door opnieuw de schouders onder het maken van een aangepast plan te zetten: zie verlengingsaanvraag.
- Leiderschap / teamvorming: op dit vlak is in de afgelopen jaren het e.e.a. misgegaan. Het leiderschapsteam heeft onvoldoende als team gefunctioneerd, er zijn mensen afgehaakt. De kerkenraad besluit een actieve rol op zich te nemen. Gezien de reguliere wisseling van leden van een kerkenraad blijft het een zorgpunt de continuïteit en de kwaliteit te waarborgen.
- Doelstellingen en resultaten: In de 'groendruk' is aangegeven niet zozeer te werken met doelstellingen. Het plan om het werken met huiskerken om aansluiting te vinden bij de context is niet gerealiseerd. Het plan om uit te groeien tot een zelfstandige (geestelijk volwassen) gemeenschap kent een onderbouwde invulling, waarbij leerpunten uit het verleden zijn meegenomen: zie verlengingsaanvraag.

De GKv Maastricht wordt sinds de instituering in 2004 landelijk gefinancierd. In 2011 werd de vervolgaanvraag door de GS toegekend. Maastricht vraagt verlenging aan voor de periode 2015-2020. Onder het kopje verlengingsaanvraag is een uitgebreidere toelichting opgenomen.

GKv Gent

Door de samenwerking van de kerken in de classis Axel werd eind jaren '70 de ZGEB (Zeeuws-Vlaamse Gereformeerde Evangelisatiecommissie voor België) opgericht. Dat resulteerde begin jaren '80 in een gemeentestichting project in Gent. Context van de gemeente in Gent is de stad en zijn wijde omgeving in rooms katholieke cultuur. Dat is bepalend voor de mensen die bereikt worden: Vlamingen, maar ook andere nationaliteiten,

studenten en asielzoekers. Zeer geleidelijk aan groeide de gemeenschap in Gent uit. Steeds meer taken konden zelfstandig opgepakt worden. Dat resulteerde in de instituering van een zelfstandige gemeente op 8 november 2009. De Kerk aan de Leie is een kleine gemeente (ongeveer 85 leden) verspreid wonend in een stad van 250.000 inwoners. De Kerk aan de Leie onderscheidt zich van andere protestantse kerken in de stad met een schriftgetrouwe en gereformeerde identiteit. De gemeente heeft een eigen predikant, sinds januari 2008 is dat ds. Philip de Coster.

Als missionaire gemeente wil de gemeente van Gent mensen bij Christus brengen en hoopt en bidt dat dit werk door de Heer gezegend wordt met groei van de gemeente. Hierin speelt de cursus Christianity Explored cursus een cruciale rol. Met de ervaring groeit ook de overtuiging dat dit een goed middel is om mensen met het evangelie van Jezus Christus in contact te brengen. Verder wordt er een bijbelwinkel gerund door vrijwilligers, en is er een maandelijks ontmoetingsmiddag voor ouderen: Oase.

Al vele jaren is er een vorm van samenwerking met de andere gereformeerde kerken in Vlaanderen via het GOV (Gereformeerd Overleg Vlaanderen). Dit is een vrij los verband, momenteel van zeven kerken in Vlaanderen die zich verbonden voelen door de gereformeerde belijdenis. Met één van die zeven kerken (de CGK in Deurne/Antwerpen) is er een zeer nauwe samenwerking (kanselruil, jeugdwerking). Afgelopen jaar is er een gezamenlijke kerkenraadsvergadering geweest om de mogelijkheden te onderzoeken voor een nieuw gezamenlijk evangelisatieproject in Vlaanderen. Er zijn ook contacten met de Presbyterian Church in America (PCA) en hun zendingsorganisatie Mission to the World (MtW) met het oog op evangelisatiewerk in Vlaanderen.

Aan de aanvullende steun aan Gent (België) liggen specifieke overwegingen en besluiten ten grondslag. De steun aan de gemeente(n) in België kent 'oude papieren'. Er is vanuit de GKv een blijvende steuntoezegging aan België, die zijn grond vindt in een Synodebesluit van de GS in 1927 (Acta GS 1927 artikel 240 lid II.1) waarin de GS uitspreekt dat de evangelisatiearbeid in België recht heeft op steun van alle gereformeerde kerken in Nederland. Dit besluit is bevestigd in 2008 (Acta GS 2008 art.88 besluit 6) waarin uitgesproken wordt dat toekomstige financiering van evangelisatieprojecten en -gemeenten in België veilig gesteld wordt door landelijke steun via ASE.

Vanuit het kerkverband wordt de steun vanaf 2013 geleidelijk verminderd met zo mogelijk € 6.500,- per jaar tot het niveau waarop in redelijkheid niet meer gekomen kan worden tot een sluitende exploitatierekening

Gemeentestichting Amsterdam

De jonge kerken in Amsterdam en Amstelveen willen een permanent lanceerplatform zijn voor groei door verspreiding en vermenigvuldiging, uiteindelijk gericht op gemeentestichting. Ze zetten daarbij in op veel kleine initiatieven van kerkelijke presentie, zoals reëel geacht voor de Nederlandse situatie. Dan moeten we echter niet denken aan "complete kerken met alles er op en er aan", maar aan andersoortige initiatieven. Een plaatselijke kerk ondersteunt één of twee 'huishuizen', start een project in een wijk voor een bepaalde sociale groep. Wellicht kan op termijn één van die plekken uitgroeien tot gemeente, maar ook als dat niet zou gebeuren, is er vermoedelijk missionaire winst. Binnen het programma zijn er afzonderlijke projecten onder verantwoordelijkheid van twee moederkerken.

De projectinvulling van OPK/Stroom en SHK (Oosterparkkerk/Stroom en Stadshartkerk) is, rekening houdend met de dynamiek, de ervaringen en de wijsheid die altijd wordt gevraagd bij een projectuitvoering over meerdere jaren in lijn met de ingediende aanvragen. De vragen die er leven op het terrein van identiteit komen nadrukkelijk aan de orde, zowel in programmaraad als in gesprek met de classis (visitaties). Er is bereidheid om naar elkaar te luisteren en hierin verder te komen.

Amstelveen Stadshartkerk

De Stadshartkerk (SHK, GKv Amstelveen) heeft als doelstelling "op diverse plaatsen, in diverse groepen, met diverse vormen honderden Amstelveners bereiken". Die strategie heeft

gevolg gekregen in een aanpassing van de leiderschapsstructuur van de SHK, en de aanstelling van twee werkers (Ewoud Holsappel en Lars Grijsen). De projecten in de wijken Westwijk en Buitenveldert zijn medio 2012 van start gegaan. Door de verlate start, zullen deze projecten in 2017 nog doorlopen.

Financiering is door de PS Holland-Noord onder voorwaarden toegekend en de GS heeft zich aan die voorwaarden gecommitteerd. De financiering is gestart in maart 2012, toen naar het oordeel van deputaten OOG aan de voorwaarden was voldaan.

Amsterdam-Centrum Oosterparkkerk

De Oosterparkkerk (OPK, GKv Amsterdam Centrum) heeft sinds 2012 de rol als moederkerk van Stroom overgenomen. Vanuit de programmaraad wordt invulling gegeven aan Stroom-West (Rikko Voorberg) en sinds kort aan de aangekondigde gemeenschap in Zuidoost (initiatief Kleiklooster) met Johannes van den Akker. In de oorspronkelijke aanvraag voor Stroom-West is gewezen op de wens "samen te komen op een locatie waar de jonge cultureel betrokken Amsterdammers uit West al graag komt. De focus ligt op een theaterachtige setting, nauw aansluitend bij de belevings-wereld van jonge Amsterdammers in het gebied. In 2013 vond een grondige evaluatie plaats, uitgewerkt in een theologische en strategische analyse. Een verantwoording van de experimentele ontwikkeling en koersbijstelling d.d. 16 mei 2013 van de hand van Rikko Voorberg is beschikbaar voor inzage. Het heeft geleid tot een koerswijziging die weer in lijn is gebracht met de oorspronkelijke doelstellingen van kerkplanting. Nieuw daarin is het opstarten van een "pop-up"-kerk met ingang van 1 september 2013, waarin meer ruimte is voor liturgie en gemeenschapsvorming.

Voor Zuidoost geldt dat inmiddels een gemeentestichter conform de aanvraag is aangesteld. Het initiatief Kleiklooster is nog jong, spannend en vol onzekerheden. Basis wordt gevormd door de kansen die men ziet in Zuidoost vanuit een diaconale insteek te werken aan gemeenschapsvorming, gekoppeld aan wat noodzakelijk is voor de wijk: culturele diversiteit en sociale bewogenheid.

Financiering is door de PS Holland-Noord onder voorwaarden toegekend en de GS heeft zich aan die voorwaarden gecommitteerd. Op haar vergadering van juni 2013 heeft OOG de toegezegde steun definitief toegekend. Het programma loopt van 2012 t/m 2016. Wegens vertraging in de start van enkele projecten binnen het programma wordt een doorloop in 2017 bepleit.

Afgeronde projecten

De Akergemeente

Een groep christenen vanuit verschillende kerkelijke achtergronden komt in 1998 samen vanuit bewogenheid met mensen uit de wijk Osdorp hen met liefde Gods goede boodschap te vertellen. Deze groep wil in Osdorp een christelijke gemeenschap met een gereformeerde identiteit starten. Vanaf de start is de doelstelling een zelfstandige gemeente in de wijk Osdorp te institueren

Vanaf 2005 wordt er in het buurtcentrum een samenkomst op zondag gehouden. Vanaf 2008 is de doelstelling jaarlijks te groeien met 10%; in 2013 hoopt de Aker 105 volwassenen en 45 kinderen tot haar kring te kunnen rekenen. Om deze doelstelling te bereiken worden diverse activiteiten georganiseerd. Hiervoor zetten de gemeenteleden hun gaven in. De Akerkringen vormen de levensader van de gemeente, waar ook de eerstelijns pastorale zorg verleend wordt. Het bereiken van kinderen is steeds een speerpunt, omdat zij leiden naar de ouder. Ook is er groeiend aandacht voor tieners. Bemensing is vanwege de grootte van de gemeenschap steeds een zorg. De Alphacursus als instrument om wijkbewoners met het geloof kennis te laten maken, blijkt goed te passen bij de cultuur van de Aker. De deelnemers van deze cursus sluiten zich veelal aan bij de gemeente.

In 2012 staat de Akergemeente op eigen benen. De doelstelling is gehaald. In 14 jaar is een groep initiatiefrijke christenen uitgegroeid tot een christelijke gemeenschap, en is een predikant aangesteld, ds. W. Griffioen. In 2012 is door de Akergemeente en de classis Amsterdam-Leiden de handtekening gezet onder een samenwerkingsakkoord. Hierin is o.a. geregeld: de uitwisseling van predikanten en gemeenteleden tussen beiden. Voor zaken

m.b.t. kerkrecht kan door van de GKv gebruik worden gemaakt. Bij de uitwerking hiervan is een adviesraad betrokken, die ook nauw betrokken was bij het identiteitstraject. In het afsluitende evaluatiegesprek tussen de Aker en de Werkgroep Gemeente stichting (OOG) voert de dank de boventoon: dank aan God, maar ook aan het GKv, die in de opstartfase steeds steun heeft geboden en gespiegeld heeft, ook al was dat soms pijnlijk.

De landelijk ontvangen bijdragen bedragen in totaal (tot en met de afbouw in 2014) over de jaren vanaf 2005 als volgt verdeeld: 2005 € 52.500,--; 2006 € 52.500,--; 2007 € 52.500,--; 2008 € 52.500,--; 2009 € 35.000,--; 2010 € 33.500,--; 2011 € 46.000,--; 2012 € 13.500,-- (€ 36.000,-- regulier + NTO bijdrage PS € 7.500,-- minus teruggestort 2011 € 30.000,--; 2013 € 27.000,--; 2014 € 18.000,--; 2015 € 9.000,--.

GKv de Brug, Venlo

De Gereformeerde kerk 'De Brug' in Venlo bestaat sinds 7 november 1997, maar de geschiedenis van deze gemeente start al in 1985. Op dat moment wonen er in Noord-Limburg (regio Roermond en Venlo) ca. 25 leden van de Gereformeerde Kerk die samenkomt in Brunssum. Elke zondagmiddag is er een viering in Roermond in een kerkgebouw aan de Kapellerlaan. In 1985 starten besprekingen om in Venlo een gemeente te stichten voor mensen uit Noord-Limburg en oostelijk Noord-Brabant. Op 25 juni 1989 wordt een gebouw in gebruik genomen "Ons Huis" in Blerick. Het jaar daarna, 1990 wordt er een predikant aangesteld: ds H. Drost. De wijkgemeente groeit met 20%. Vanaf januari 1991 worden er twee erediensten per zondag in Venlo gehouden. In 1995 wordt er een missionair medewerkster aangesteld: G. Leguijt, voor het evangelisatiewerk met name in Roermond en omgeving. Het missionaire werk wordt sinds 1988 jaarlijks twee weken in de zomer door een E&R-team ondersteund, dat samen met gemeenteleden missionair werk doen in Venlo. Op die manier worden er vele contacten gelegd, waarvan sommigen lid zijn geworden van de gemeente.

De gemeente groeit in een zestal jaren naar ongeveer 100 leden. Vanwege de spreiding is de gemeente ingedeeld in drie kernen: Roermond, Venlo en Blerick. Anno 2013 is de gemeente is een zelfstandige kerk in al haar doelstellingen met een eigen predikant: ds. Joh. A. Schelling. In de afgelopen jaren is de gemeente ontwikkeld van een "kerk met missionaire activiteiten" naar een "missionaire kerk". Daarmee is ze een missionaire gemeente die in al haar activiteiten open staat voor belangstellenden en zo een bijdrage wil leveren aan de kerk van Christus. De gemeente bestaat uit levende gelovigen die van uit hun geloof levend een rol van betekenis spelen in de maatschappij in het algemeen, en specifiek voor individuele medemensen in hun persoonlijke contacten. Door te werken via alle leden (en gasten) kan De Brug op de meest krachtige manier vorm geven aan het getuigenis van Christus Jezus.

Financiering

Venlo werd sinds de instituering in 1997 vanuit het ASE-quotum landelijk gefinancierd. Op de GS van Harderwijk is besloten dat de financiële steun wordt afgebouwd.

Venlo is voor haar financiering beperkt, maar structureel afhankelijk van bijdragen van het kerkverband. De eigen bijdrage van de gemeenteleden aan de financiering is groot (maximaal). De kerkenraad heeft een aanvraag voor steun via art. 11 KO ingediend.

Stroom

Stroom is ontstaan vanuit een gereformeerd initiatief waarbij ruimte is voor de inhoudelijke spanning van verschillende christelijke tradities. Stroom zoekt naar vernieuwende vormen om het evangelie te leven en zoekt naar praktische vormen van christendom in een seculiere stad. Dit bepaalt ook sterk de cultuur van Stroom, waarin veel ruimte is voor gesprek en discussie, altijd met het doel om mensen mee te nemen in het verhaal van het evangelie. Stroom wil ook een typisch Amsterdamse kerk zijn, vooral voor die groep Amsterdammers die zichzelf als jong en cultureel betrokken beschouwt. De tafel wordt vaak gebruikt als beeld voor wat het betekent om als gemeenschap rond Jezus bij elkaar te komen. Het avondmaal wordt dan ook altijd gevierd tijdens een echte maaltijd, en de gemeenschap komt doordeweeks bij elkaar in tafelkringen.

Er zijn momenteel twaalf zogenaamde tafelkringen. Stroom kent een redelijke groep

gecommitteerde mensen (110) en een grote groep onregelmatige bezoekers (200).

In 2012 is een oudstenraad aangesteld en functioneert Stroom als zelfstandige gemeente. Stroom heeft echter de aanvraag om als GKv gemeente geïnstitueerd te worden ingetrokken: de aanvraag leidde tot spanningen binnen het kerkverband en zetten de plannen voor voortgaande gemeentestichting onder druk.

De financiering van Stroom was verbonden aan een aantal criteria, waaronder die van instituering. Mede om die reden is Stroom geen aanvullende steun verleend.

De Oosterparkkerk heeft de verantwoordelijkheid voor de missionaire projecten overgenomen.

Bekostiging van initiatief via...	Aantal 2012	Type organisatie van initiatief	Aantal 2012
		<i>Dubbele opties mogelijk</i>	
Landelijke bekostiging	9	Zelfstandige partnerkerk	1
PS of classis	8	Alleen GKv betrokken	9
Groepje kerken	6	Ook GKv betrokken	11
Plaatselijke kerk	7	GKv + Stichting of organisatie	6
Part. initiatief	6	GKv + Netwerk	7
Stichting t.b.v. uitvoer / ondersteuning	4	Particuliere initiatieven	6
		Startend (org. nog onbekend)	3
AANTAL	40	AANTAL	43

3 Overzicht van GKv kerkplantingsinitiatieven

(Extract uit het onderzoeksrapport

Pionieren en planten: Ontwikkelingen in de GKv van P. Wierenga)

Samenvatting

Er is een toename van het aantal pioniersplekken, innovatieve missionaire en missionair-diaconale initiatieven en kerkplantingen. In 2013 zijn dat er minstens 40 waarbij, via kerken en kerkmensen, de GKv bij betrokken is.

Het aantal initiatieven groeit niet alleen, ook de diversiteit ervan neemt toe.

Bij de initiatieven zijn er vaker kerken uit meerdere kerkgenootschappen bij betrokken en ook meerdere parakerkelijke partners. Initiatieven zijn daarmee steeds vaker geen 'eigendom' meer van een gemeente, maar worden initiatieven van teams van kerkleden uit verschillende kerken en kerkgenootschappen.

De totale omvang van financiële betrokkenheid van de GKv neemt toe door de toename van initiatieven. Tegelijkertijd nemen de *gemiddelde* kosten ervan af. Want projecten worden kleinschaliger van opzet en hebben geen of lagere personeels- en locatiekosten.

Initiatieven worden steeds vaker 'particulier' en niet 'kerkelijk' gefinancierd. Ook de inzet van personeel verschuift van (vaak fulltime) betaalde beroepskrachten naar parttimers en vrijwilligers. Daarnaast er is een verschuiving van theologisch geschoolde werkers naar mensen die een andere opleiding volgden. Voor kerkplanting komen daarom ook tijdelijke contracten vaker in beeld.

Er is ook een duidelijke verschuiving gaande van 'kerkplanting als project' - waarbij op een projectplan en budgetten personeel worden geworven - naar het zoeken van mensen die opgeleid willen worden en deze mensen vervolgens als team gaan uitzenden, zonder eerst een plan en budgetten te regelen. Deze kerkplants starten door (vaak heel klein) aan de slag te gaan en daarna plannen en budgets te regelen passend bij de eigen situatie.

Terugblik: cijfers, feiten en ontwikkelingen

Er zijn in de afgelopen twee decennia in de GKv initiatieven genomen voor kerkplanting. Voorbeelden daarvan zijn Gent (gesticht vanuit Axel) en Stroom (vanuit de OPK A'dam). Een aantal projecten werden bovenplaatselijk, dus 'hoger' in het kerkverband, meegefinancierd, aangezien de kosten te hoog waren voor een plaatselijke gemeente. Het beginsel van

‘gezamenlijk meebetalen van plaatselijk genomen verantwoordelijkheid’ in de vrijgemaakte kerken wordt uitgewerkt in samenwerking als classis, PS of op landelijk niveau.

Landelijke steun startte pas wanneer er goedkeuring kwam via de synode. Deze had het deputaatschap ASE benoemd om alle voorwerk daartoe te doen. Dit deputaatschap stelde een aantal regels en voorwaarden op voor steun vanuit het hele kerkverband: de ASE-regeling¹. Het gaat bij landelijke funding óf om kerkplanting óf om ‘extra missionaire inzet’. Het onderscheid: *kerkplanting* richt zich op het planten van een *nieuwe* kerk. *Extra missionaire inzet* gaat om *duidelijk aantoonbare extra inspanningen* op het terrein van evangelisatie t.b.v. groei van de plaatselijke gemeente via nieuwe leden.

Het kerkverband bekostigde op PS of classis niveau daarnaast ook ondersteunende organisaties voor kerkplanting en/of extra missionaire inspanning en/of ondersteuning. Tot zo’n 8 jaar geleden was dit het beeld...

Financiële ondersteuning	Landelijk	Bovenplaatselijke
Kerkplanting	De Aker, Stroom, Gent Lichtenvoorde	Utrecht Missionaire Arbeid (UMA)
Extra missionaire inspanning	Maastricht, Bergen op Zoom, Venlo	GKv Enkhuizen, Gkv Anna Paulowna
Stichting/deputaatschap voor missionaire arbeid	Landelijk: ASE en DTEG (later OOG), Evangelie & Moslims, Bovenplaatselijk: Missionaire Arbeid Rijnmond Bovenplaatselijk: Zending onder Arabischtalige Midden Hollend	

In de laatste acht jaar is het aantal kerkplantingsprojecten sterk toegenomen. In 2013 zijn er minstens 40 kerken of groepen gemeentelieden betrokken bij nieuwe en alternatieve vormen van kerk-zijn, missionaire initiatieven en missionair-diaconale projecten (zie p. 24 Appendix voor een lijst van de projecten). Zo’n 18 daarvan worden *alleen* of *mede* bekostigd vanuit de GKv als kerkverband, via piramidale bijdragen.

De meer dan 22 andere worden georganiseerd en betaald buiten (regelingen van) de GKv om.

Ontwikkelingen in vogelvlucht

Door de oude en nieuwe initiatieven en kerkplants te rubriceren en te labelen was het mogelijk de volgende ontwikkelingen te laten zien.

✓ **Toename van de aantallen pioniersplekken, initiatieven en kerkplantingen binnen de GKV**

Er zijn vanaf 2008 elk jaar meer initiatieven gestart dan het jaar daarvoor. Gezien de ontwikkelingen in dit jaar (2013) en signalen van individuen, teams en kerken lijkt deze groei nog door te gaan.

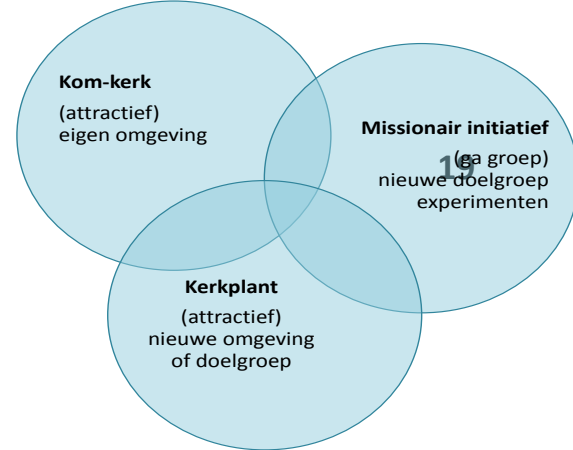
In 2008 was bijna 4% van kerken in het kerkverband actief op dit terrein. Vijf jaar later is dat meer dan 14% kerken en kerkleden.

✓ **Meer geografische spreiding en minder witte-vlekken benadering**

In zowel de Randstad (waar weinig christenen wonen en weinig kerken zijn) als in het zuiden van Nederland (waar weinig protestantse kerken zijn) werd voorheen op kerkplanting ingezet. Deze ‘witte vlekken’ benadering blijft voor velen ook nu belangrijk. Naast ‘Amsterdam in beweging’ is er ook een ‘Den Haag-’ en een ‘Rotterdam in beweging’. De

¹ Het deputaatschap ASE (aanvullende steunverlening evangelisatie) was namens de GKv synode verantwoordelijk voor beoordeling van nieuwe aanvragen die op *landelijk niveau* meegefinancierd zouden worden. Een 2^e taak was het monitoren en beoordelen van de voortgang van goedgekeurde projecten t.b.v. de synode. Het deputaatschap ASE (en haar opvolger OOG) ontwikkelden een set regelingen en procedures om dit werk te doen en te stroomlijnen. De regelingen worden hier verder de ASE-regeling genoemd.

laatste jaren startten ook in steden als Assen, Amersfoort en Groningen, Eindhoven en Delft kerkplantingen. Gebieden waar soms tot 40% van de bevolking zich christen noemt en zeer zeker nog veel kerken zijn. Daarnaast starten in dorpen als Apeldoorn, Barneveld en andere plaatsen succesvolle² initiatieven. Plaatsen waar tot 60% van de bevolking christelijk is en kerkganger.

Werken voor doelgroepen

Er wordt de laatste jaren ook vaker gekozen voor kerkplanting voor speciale doelgroepen³: vluchtelingen, anderstaligen, studenten, moslims, hindoestanen, Antillianen, mensen uit achterstandswijken, Marokkanen, etc.

Toename van typen initiatieven

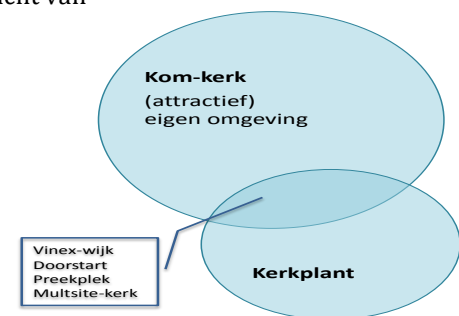
Hirsch geeft een model⁴ waarin diverse vormen van evangelisatie en kerkplanting zichtbaar worden gemaakt. Zo'n schema is altijd beperkt, maar het laat tegelijkertijd iets zien van de ruimte waaruit tegenwoordig gekozen wordt wanneer je aan de slag wil gaan om niet-christenen te bereiken.

Hirsch geeft drie hoofdtypen: 'kerkgroei', 'kerkplanting' en 'missionaire groepen'. Waar deze cirkels overlappen zijn er allerlei sub-vormen. In het onderstaande overzicht van Nederlandse ontwikkelingen volg ik de driedeling van Hirsch om hier wat structuur in aan te brengen.

Cirkel Kom-kerk (Kerkgroei)

Onder de GKv 'kerkgroei-kerken' schaar ik die gemeenten die m.n. extra inzetten op *evangelisatie via klassieke manieren* (kerkdiensten, gastendiensten, missionaire catechese, vrouwenochtenden, gesprekswerk, etc.).

Deze kerken richten zich er op mensen te winnen voor Christus en hen op te nemen in de kring van de bestaande gemeente. Met als doel: *kerkgroei*. Ze zijn wervend actief, nodigen mensen uit organiseren hun werk speciaal ook voor zoekers. Ze worden ook wel 'kom-kerken' of 'zoekers-kerken' genoemd.

De GKv's Mijdrecht⁵ en Maastricht⁶ en eerder Bergen op Zoom en Enkhuizen⁷ zijn op dit terrein actief. Ze kregen of krijgen ook extra geld van het kerkverband voor deze inspanningen.

Een aantal andere kerken in het kerkverband is op eenzelfde manier bezig met *extra inspanning* om missionair kerk te zijn: zeer gericht beleid en speciale activiteiten voor gasten en zoekers e.d.⁸

Ze bekostigen dit echter volledig zelf. Deze zelfvoorzienende kerken zijn in dit onderzoek niet opgenomen⁹.

² Succesvol definieer ik hier met: de gemeenschap functioneert stabiel, er komen mensen tot geloof, de groep groeit langzaam en probeert zich te vermenigvuldigen naar nieuwe groepen.

³ Mensen die de opdracht van Jezus om 'er op uit te gaan' interpreteren als 'buiten je sociale netwerk gaan'.

⁴ *On The Verge a journey into the apostolic future of the church*; Hirsch & Ferguson; Zondervan Publishers

⁵ Mijdrecht krijgt via de Art 11 regeling extra gelden voor extra inzet t.b.v. getalsmatige groei van de gemeente.

⁶ Maastricht krijgt o.m. ASE gelden om sterk missionair te zijn als gemeente, coaching te geven aan twee eigen huiskerkteams en mee te werken aan een opleiding voor lekenstichters (Bamboo)

⁷ Bergen op Zoom kreeg landelijke ondersteuning. Enkhuizen PS-ondersteuning.

⁸ In een onderzoek in de provincie Groningen (*Signalen van Hoop*; 2007; Wierenga en Robbe) bleek dat een kerk die EN gericht beleid EN gastendiensten EN zoekerscatechese regelde, tot 10 keer zoveel toetreders kon melden dan kerken in dezelfde regio die dit alles niet deden.

⁹ Aanbeveling: In de toekomst deze kerken ook in onderzoek betrekken voor een completer overzicht.

Kerk met een extra preekplek

Zutphen en Rotterdam hadden of hebben een eigen preekplek¹⁰ in een naburig dorp of ander deel van de stad. In die omgeving maken gemeenteleden van de kerk deel uit van een subgemeenschap/'zelfstandige wijk' met (twee)wekelijkse eigen diensten. Lochem startte in 2012 een project om in de komende jaren een zelfstandige gemeenschap te vormen. Maassluis (R'dam) sloot een tijd terug juist die deuren. 't Zijn initiatieven op de rand van de kerk en een kerkplant.

Kerken die een doorstart maken

In de GKv is tweemaal een *doorstart* gemaakt, in Mijdrecht en in Amstelveen. In beide gevallen was het aantal leden (haast) te klein, volgens deze kerken, om levensvatbaar te blijven. In Amstelveen werd de kerk daadwerkelijk opgeheven en ging een deel van de gemeente als groep (o.l.v. een predikant) als *Stadshartkerk* verder. Mijdrecht zette sterk in op groei en extra kerkelijk werk. Na een aantal jaren waren beide kerken voldoende gegroeid om weer gezond en zelfstandig te kunnen bestaan.

Cirkel Kerkplant

Kerken op nieuwe locaties

Kerkplanting is toewerken naar een *nieuwe* kerk op een *andere locatie* of met een *andere doelgroep*.

De nieuwe kerk/gemeenschap lijkt in eerste instantie in veel opzichten op de moederkerk. Buiten dit onderzoek laat ik de kerken in nieuwe vinex-wijken als Zwolle-Stadshagen, Amersfoort-Vathorst e.d.. Het zijn wel degelijk nieuwe kerken. Maar ze bestaan m.n. uit vrijgemaakte kerkleden die naar de wijk toe verhuizen en daar samen een nieuwe kerk starten. Deze kerken worden alleen gestart wanneer ze *vanaf de start* meteen voldoende leden hebben¹¹.

Kerkplanting is echter gericht op het bereiken van *nieuwe* gelovigen (en *herintreders*) middels het planten van een kerk op plekken waar deze mensen wonen of elkaar ontmoeten. Ze *groeien* tot ze na *verloop van tijd* zelfstandig worden. Soms mislukken ze ook en komt er geen zelfstandige kerk.

Voorbeelden van kerkplants zijn *De Aker* en *Stroom* in A'dam en *Kerk aan de Leie* in Gent. Na verloop van een aantal jaren werden en worden deze kerken zelfstandig.

Zo'n kerk krijgt in de loop van die jaren steeds meer een *eigen* vorm, cultuur en beleid. Ze wijkt daarin af van langer bestaande kerken binnen het kerkverband. Juist de anders gegroeide eigenheden van zo'n nieuwe kerk zorgde de afgelopen jaren voor vragen, spanningen en weerstand in het kerkverband. Een deel van deze spanning wordt financieel merkbaar: Fondsen worden ingehouden tot een project of kerk bepaalde beleidskeuzes bijstelt tot de opdrachtgevers of betalende instanties tevreden zijn met hoe de nieuwe gemeente functioneert. (Zie verder p. 21)

Gevolg golven

???

1990 e.v.: Keller -> Kerkplanting
o.a. Stroom, Stadshartkerk

Eind '90 Vluchtelingen:
o.a. Int. Kerk Kampen

2000 e.v.: Total Church ->
o.m. huiskerken o.a. Maastricht

2005 e.v.: ICP-netwerk ->
o.a. Oase Amersfoort

2008 e.v. Internationale Studenten
en IFES:
o.a. Tilburg en Delft

2009 e.v.: NL zoekt ->
Clusterkerken o.a. Utrecht Noord
West

2009 e.v. Monastiek ->
Nieuwe 'orden' en groepen
(protestantse teams van extra
toegewijde leden)

¹⁰ Zutphen: Lochem; Rotterdam: Maassluis. Zie verderop ook *Kampen*: preekplek voor vluchtelingen.

¹¹ Een deel van deze kerken kent wel duidelijk meer toetreders dan andere kerken. Uit onderzoek blijken daarvoor verschillende redenen: Een nieuwe groep is meestal opener voor buitenstaanders. Er komen christenen van andere kerkgenootschappen als gast en / of lid bij, aangezien deze nieuwe kerk in hun eigen omgeving staat en hun oude kerk (nog) niet. Een derde reden is dat een aantal van deze nieuwe kerken ook missionair zeer actief is (extra inspanningen doet om wervend te zijn in beleid en activiteiten).

Kerken voor nieuwe doelgroepen: Vluchtelingen

In de jaren '80 en '90 waren er grote aantallen vluchtelingen die een status kregen. Een (te) klein deel van deze mensen werd bereikt door 'gewone' kerken. Daardoor ontstonden (mede betaald vanuit de GKv) o.m. ondersteunende organisaties als E&M, E&H en de MAR¹² die op verschillende manieren werden bekostigd¹³.

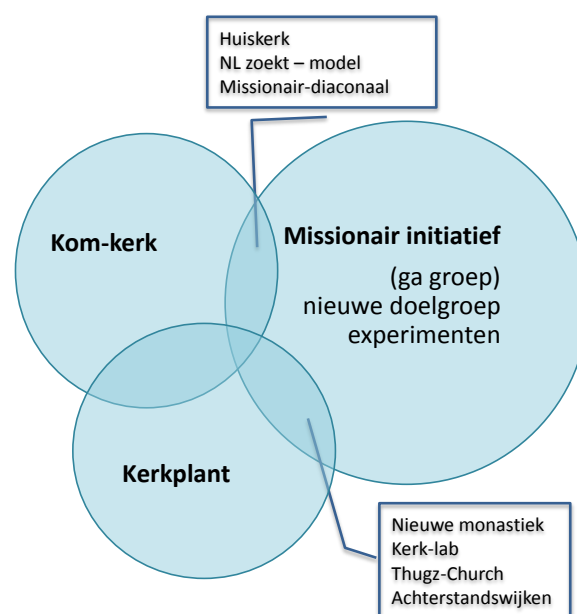
Deze organisaties werden speciaal opgericht voor contact met en werk onder speciale doelgroepen, bv Antillianen, hindoes of moslims.

Vanuit Kampen werd de Internationale Kerk Kampen gestart. Een samenwerking van een 7-tal Protestantse kerken in de omgeving (waaronder een GerGem en een PKN bondskerk) in een preekplek voor mensen met niet-Nederlandse taal en cultuur die als vluchteling in Nederland binnen kwamen.¹⁴ Deze preekplek zal, vanwege de relatieve korte verblijfsduur van de 'gasten', ook op termijn geen nieuwe kerkgemeenschap worden.

Kerken voor nieuwe doelgroepen: Diverse culturen in één kerk

Door o.m. de visie en het werk van Theo Visser (Int. Church Plants) ontstonden binnen en in participatie met enkele GKv's later o.m. ICP Apeldoorn¹⁵ en ICF OASE Amersfoort¹⁶. Daarvoor was ds. van der Lugt al bezig in Rotterdam met werk onder hindoes en het vormen van een kerk van Nederlanders en nieuwe Nederlanders met een Hindoestaanse achtergrond.

Een ander voorbeeld is het werk onder moslims (m.n. Marokkanen) richting kerkplanting door Henk Bouma en zijn team in *Huis van Vrede* in Utrecht¹⁷. Een belangrijke reden voor de start van dit werk was de wetenschap dat op Kanaleneiland (wijk Utrecht) geen protestantse kerk is en meer dan 60% van de bewoners van Marokkaanse afkomst.

Multi-site kerk: één kerk met meerdere locaties

Na de synode van 2011 zijn ook de plannen voor multi-site kerken¹⁸ goedgekeurd.

Een multi-site kerk plant dochters op nieuwe locaties, die niet het doel hebben om later zelfstandig te worden. De moeder- en dochterkerken vormen samen een kerk-netwerkje waar de (vaak parttime betaalde) leiding op meerdere plekken ingezet kan worden, m.n. om plaatselijke teams te ondersteunen. Personele lasten worden zo verdeeld over meerdere initiatieven, waardoor de kosten per initiatief afnemen.

Nieuw: 2e generatie kerkplanting

De GKv kwam in 2011 terecht in een nieuwe fase¹⁹: die van 2e generatie-kerkplanting. De kosten van inwerken en starten worden in 2e generatieplanting beperkt, terwijl de kans op succes van een kerkplant toeneemt. Soms ook gaat een groepje gemeenteleden van de eerder

¹² E&M = Evangelie en Moslims; E&H = Evangelie en Hindoes; Mar = Missionaire Arbeid Rijnmond (moslims, Antillianen e.a. doelgroepen)

¹³ E&M krijgt jaarlijks geld uit diverse kerkgenootschappen (De GKv draagt hiertoe een quotum af via OOG) en giften. Ze zetten ook in op vrijwilligerswerk.. E&H wordt bekostigd via giften en de MAR krijgt haar geld via 18 GKv's uit de regio Rotterdam.

¹⁴ Bekostiging gebeurt vanuit de participerende kerken. Er is een parttime evangelist in dienst, de rest is vrijwilligerswerk. Er zijn 3 vrijgemaakte kerken bij betrokken.

¹⁵ De zelfstandige ICP Apeldoorn wordt bekostigd door 7 Apeldoornse kerken (waaronder 2 GKv's) via jaarlijkse bijdragen. Een deel van het team werkt als vrijwilligers. Sinds eind 2012 is de ICP onderdeel van het CGK-kerkverband, de andere kerken blijven wel financieel bijdragen.

¹⁶ OASE wordt grotendeels bekostigd door de classis Amersfoort in de PS Utrecht.

¹⁷ UMA is een classisproject van een aantal GKv kerken. Utrecht centrum en Zuid-West zijn de moederkerken.

¹⁸ Amstelveen: Stadhartkerk start twee missionaire groepen; Stroom: Start twee missionaire groepen

¹⁹ Stadshartkerk en Stroom krijgen dochterkerken; echtpaar Wittevrouten start project Blauwdorp.

gestichte gemeente als team een nieuwe kerk planten. Hun ervaring heeft hen voorbereid op het werk dat hen te wachten staat.

Cirkel Missionaire groepen

Missionaire groepen zijn kleine teams die vanuit een bestaande kerk in een wijk (waar ze meestal al wonen) proberen dicht bij mensen te komen en met hen samen te leven. Vanuit dit 'delen van je leven en je geloof' ontstaan nieuwe christelijke gemeenschappen.

Nieuwe typen kerken: huiskerken

Vanuit Maastricht zijn GKV-mensen naar The Crowded House²⁰ geweest en hebben vanuit dat gedachtegoed in Maastricht twee huisgemeenten gestart en ze begonnen een opleiding voor teams die huiskerken willen starten. Mensen die als niet-theoloog zich toch geroepen voelden tot evangelisatie via kerkplanting werden hier opgeleid. O.m. de huiskerk²¹ van Barneveld (Simpelkerk) en het team van Lichtenvoorde zijn hier opgeleid en werken vanuit dit gedachtegoed²². Deze huiskerken zijn soms autonome groepen, in andere gevallen maken ze deel uit van een gemeente, maar dan als aparte leefgroep met eigen samenkomsten, pastoraat e.d.

Een huiskerk kost de deelnemers of de sponsorende kerk maximaal € 7000,- euro per jaar, meestal minder. De kosten zitten vooral in de huissamenkomsten die samengaan met maaltijden en versnaperingen. De andere kosten zijn wat reiskosten en geld voor benodigde trainings- en werkmaterialen. Er zijn geen personele kosten.

Nieuwe typen kerken: gemeenschappen in achterstandswijken

In *Als een kerk opnieuw begint*²³ zijn 10 voorbeelden te lezen van kerkplanting, waaronder die in een achterstandswijk²⁴. In bijv. Arnhem is ook de GKV de laatste jaren betrokken bij een project in zo'n wijk: Villa Klarendal²⁵. Afgelopen jaar startte ook het initiatief Leef! in een andere wijk van Arnhem²⁶. Beide gemeentes worden gerund door interkerkelijke protestantse teams.

Ook in Utrecht NW en Zwolle-Noord hebben groepen kerkleden visie ontwikkeld om respectievelijk in de wijk *Ondiep* en in Zwolle-Noord aan de slag te gaan. Bij deze initiatieven van kleine groepen christenen uit een kerk zijn evangelisatie, diaconaat en pastoraat met elkaar verweven in een missionaire levensstijl gericht op nieuwe gemeenschapsvorming. Beide teams volgen een trainingsprogramma van Nederland Zoekt.

Nieuwe typen training en werk: Discipelschap en uitzending

Nederland Zoekt werkt (o.l.v. Rudolf Setz) het gedachtegoed van St. Andrews Church uit: missionair-diaconale groepen die vanuit een gemeente als subgroep actief zijn 'naar buiten' en als aparte groep (of deelgemeente) aan de eigen gemeente verbonden zijn en blijven en vanuit de visie en doelen van de moedergemeente zich richten op 'eigen specifieke activiteiten en doelgroepen'²⁷.

Dat doen ze door teams van extra toegewijde mensen op te leiden. Vanuit de GKV zijn hier o.m. mensen bij betrokken vanuit Utrecht NW²⁸, Zwolle-Noord, Maastricht en Gouda. Enkele

²⁰ Verwoord in o.m. de boeken *Total Church* en *Midden in het Leven* van Chester en Timmis.

²¹ Het aantal huiskerken in NL in de GKV neemt toe (scriptie *Gods-Huizen* van Mark Veurink, TUK 2012). Binnen de GKV zijn er op dit moment in elk geval vier waar ik van weet. Twee in Maastricht en 1 in Barneveld. Deze laatste maakt plannen om ook in Voorthuizen een huiskerk te beginnen. Ook in Gouda start een huiskerk (via het model van Nederland-Zoekt)

²² Zie ook de scriptie *Gods-Huizen*, Mark Veurink (TUK 2012)

²³ *Als een kerk (opnieuw) begint*; Noort, Paas, De Roest en Stoppels, Boekencentrum

²⁴ *Urban Expression* (afkomstig uit de Unie van Baptisten) richt zich als organisatie geheel op kerkplanting in achterstandswijken van steden. Ze hebben er eigen materiaal en trainingsprogramma's voor ontwikkeld.

²⁵ Zie ook <http://www.villaklarendal.nl/> en zie hier iets over de [financiën van dit project](#).

²⁶ De GKV Arnhem sponsoorde Villa Klarendal vele jaren. [Leef!](#) wordt bekostigd uit giften en vrijwilligerswerk

²⁷ Het onderscheid met 'missionaire groepen' is de blijvende verbondenheid aan de grote gemeente.

²⁸ Scriptie *Kerk in Clusters* van A Buursema en JP Kruijger. (TUK 2012)

leden of een heel team worden gezamenlijk toegerust²⁹ en getraind (2 jaar) om zich te laten uitzenden naar nieuwe groepen mensen of speciale wijken.

Deze groepen lijken in veel opzichten op de eerder beschreven huiskerkteams. De gemeente in wording is echter niet altijd een huiskerk, maar kan ook een deelgemeente van de moederkerk worden of een nieuwe kerk. Dat kan pas bepaald worden als er jaren voorbij zijn en uit Gods werk blijkt welke kant het op mag gaan.

Nieuwe typen werk: Nieuwe monastiek

De Nieuwe Monastiek³⁰ is een beweging die lijkt op die van een huiskerk of NL-zoekt maar richt zich specifiek op het vormen van een gelovige leefgemeenschap die plaats biedt aan een kernteam (een protestantse orde van 'zeer toegewijde mensen/radical disciples') bezoekers en tijdelijk inwonende gasten. Leden van een GKv in A'dam zijn bezig zo'n woon/leefomgeving te starten in 2013. De PKN bekostigt o.m. een kerkklooster in Jorwer (Nijkleaster) als experiment via de PPP-regeling³¹.

Nieuwe typen werk: Experimenten

Stroom-Lab (dochter van kerkplant Stroom Amsterdam) probeert, met landelijke bekostiging vanuit de GKv, een nieuwe gemeenschap te vormen van christenen en niet-christenen, m.n. onder kunstenaars. "Hier staat niet God *dienen* centraal, maar onderlinge ontmoeting en de verkenning van zingeving en geloof met en voor de doelgroep 'kunstenaars'." Dit project werd door de kerkplanter in 2013 tussentijds geevalueerd. Een belangrijke conclusie was dat het project (en het bestede geld) m.n. vooral ingangen in een eerder niet te bereiken groep mensen heeft opgeleverd. En dat er, met het ontstane contact en vertrouwen, nu gewerkt kan gaan worden aan de vorming van een nieuwe christelijke gemeenschap.

In Engeland werden door de Anglican Church onder de termen *Springboard* en later *Fresh Expressions of Church* ook deze en andere experimenten gefinancierd waarvan een aantal succesvolle kerkplantingen werden³².

Hybride kerkwerk: Missionair-diaconale projecten

Missionair diaconale projecten zijn de laatste jaren ook meer opgekomen. In de GKV zie je dat o.m. bij Delft-project (GKV Delft) en in Tilburg (GKV Tilburg). Deze kerken richten zich op buitenlandse (anderstalige) studenten en werken op dat gebied soms samen met andere organisaties³³.

De GKv Hardinxveld-Giessendam sponsort het project Safe-Haven³⁴: een retraite-huis voor mensen die de weg kwijt zijn.

²⁹ NL-zoekt vraagt van elke deelnemer een vast bedrag per jaar om deel te nemen aan een Learning Community, met o.m. halfjaarlijkse bezinningsweekenden (apart te betalen), begeleiding (via skype) via een afgesproken structuur en vaste vragen (de huddles).

³⁰ Zie [model kloosterkerk](#) van de PKN, de [scriptie](#) van Jurjen De Bruijne Gastvrije Vreemdelingen (TUK)

³¹ De PKN startte in 2013 nieuw beleid: in de komende vijf jaar is per jaar € 5.000.000,-- beschikbaar voor 1000 Protestantse PioniersPlekken.

³² In het magazine *Encounters on the Edge* (Sheffield Centre) wordt van deze experimenten uitgebreid verslag gedaan. De financiële kant van dit werk komt daarbij echter niet in beeld

³³ Zo betalen de GKv Tilburg en IFES (intern. Fellowship of Evang. Students) samen een werknemer.

³⁴ Zie o.m. <http://www.eo.nl/geloven/programma/nederlandzingt/opzondag/aflevering-detail/arie-de-rover/>

Appendix

• Lijst van initiatieven en pioniersplekken

NAAM	Indeling	Beschrijving	Partners
Aker (Amsterdam)	Kerk	Kerkplant afgerond - alimentatieregeling afbouw	GKV Willem Griffioen
Amersfoort ZUID			GKV Arjen Joosse
Anna Pauwlona	Kerk	Extra missionaire gemeente (afgerond)	GKV
Assen Kloosterveen NL ZOEKT	Clusters	Kerk in Clusters - Miss gemeenschappen	CGK / GKV NLzoekt
Bergen op Zoom	Kerk	Extra missionaire gemeente (gestopt)	GKV
Blauwdorp (Maastricht)	Huiskerk	Huiskerk van de GKV Maastricht	GKV Tjerk van Dijk
Delft-Project	Miss Inn	GKV Delft - Miss werk onder internationals en int studenten	GKV / Stichting IFES / Evang Gem
Dordrecht	Huiskerk	Kerkplant Start gemaakt met plan en fonds en	GKV Jan Holtland
Eindhoven GKv	Evangelisatie	Werk onder internationale studenten/sam en met IFES	GKV / IFES Predikant
Enkhuizen	Kerk	Extra missionaire gemeente (afgerond)	GKV / CGK Nieuwe predikant
Evangelie en Hindoes	Stichting	Stichting	Stichting / GKV
Evangelie en Moslims	Stichting	Stichting	CGK / GKV / PKN NGK / C. Rentier
Gent	Kerk	Zendingsgemeente afgerond	GKV Philip Coster
Gent plant		Startplannen voor kerkplanting	GKV / GerGem Mission2TheWorld
Groningen	Huiskerk	Kerkplant (JJ Bouwman)	GKV JJ Bouwmand
Groot Den Haag tbv Moslims	Stichting	3 kerken: Evangelist S A Rachman	GKV 2 mensen
Hart voor Heerhugowaard	Clusters	Hart voor Heerhugowaard	GKV / CGK Alrik Vos
House of Hope Beverwaard	Hulp	Diaconaal Maatschappelijke hulp christ signatuur	ICP/ GKV / MAR
Huis van Vrede - UMA	Kerk	Utrecht Missionaire Arbeid* - Kerkplant onder moslims	GKV / Baptisten Henk Bouma
ICF GraceChurch A'foort*	Kerk	Kerkplant (International Churchplant)	GKV / CGK / ICP ?? vacature?
ICF OASE A'foort	Kerk	Kerkplant (anderstalig / moslims)	GKV / CGK / ICP R Westerbeek
ICP Apeldoorn	Kerk	Kerkplant (International Churchplant)	CGK / GKV/ PKN NGK A Maasland
Internationale kerk Kampen E.O	Preekplek	Preekplek / wekelijkse viering / pastoraat	GKV/CGK/NGK/PKN/ GerGem Melle Oosterhuis
Leef! Arnhem	Missionaire Gemeenschap	Huiskerk / Kerkplant	GKV / CGK / Urban Epr. Wim Bos

Licht! (Lichtenvoorde - Achterhoek)	Clusters	Kerkplant (huiskerken plus samenkomst)	GKV / CGK / E&R
Lochem	Preekplek	Preekplek / wekelijkse viering doel: gemeenschapsvorming	Kees vd Beek GKV / CGK / E&R Jan Los
M.A.R. 16 kerken in classis)	Evangelisatie	Missionaire Arbeid Rijnmond HINDOES	GKV / Stichting
M.A.R. 16 kerken in classis)	Evangelisatie	Missionaire Arbeid Rijnmond Antillianen	GKV / Stichting
M.A.R. 16 kerken in classis)	Evangelisatie	Missionaire Arbeid Rijnmond ISLAM	GKV / Stichting
Maastricht	Kerk	Extra missionaire gemeente	GKV Jacob Glas
Mijdrecht	Kerk	Extra missionaire gemeente - via regeling art. 11 KO*	GKV Ds Heek
Safe House / Arie de Rover	Hulp	Opvang voor vrouwen (GKv Hardinxveld Giessendam)	Stichting / GKV Arie de Rover
Simpelkerk (Barneveld)	Huiskerk	Huiskerk binnen GKV Barneveld	GKV Erik Scheurwater
Stadshartkerk (Amstelveen)	Kerk	Succesvolle Doorstart	GKV Tim Vreugdenhil
Stroom (A'dam)	Kerk	Zelfstandige Kerkplant (vrijwel)	GKV Martijn Horsman
Stroom-Lab (A'dam)	Experiment	Fresh Expression of Church	GKV Rikko Voorberg
Stroom-West (A'dam)	Huiskerk	Kerkplant	GKV J. vd Akker
Tilburg GKv	Evangelisatie	Werk onder internationale studenten / sa men met IFES	GKV / IFES Predikant
Utrecht- Centrum NL ZOEKT	Clusters	Kerk in Clusters - Miss gemeenschappen	GKV / NLZoekt J.P. Kruiger
Venlo	Kerk	Extra missionaire gemeente	GKV Johan X
Villa Klarendal	Kerk	Huiskerk / Kerkplant	GKV / CGK / Urban expr. Rick Jansen
Vlissingen		Nog uitzoeken	GKV
Wittevrouwenveld (Maastricht)	Huiskerk	KERKPLANT vanuit de GKV Maastricht (op geheven)	GKV
Zwolle-Noord NL Zoekt	Clusters	Kerk in Clusters - Miss gemeenschappen	GKV / NLZoekt Jaap Ophoff

4 Financiële verantwoording 2011 - 2014

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de in 2010 en 2011 en in 2012 toegekende bedragen, de in het betreffende jaar betaalde bedragen, de afwijking tussen deze twee. In de toelichting wordt een eventuele afwijking onderbouwd. Daarnaast zijn de toegekende bedragen over de periode 2013 en 2014 opgenomen.

	2010			2011		
	Toegekend	Realisatie	Afwijking	Toegekend	Realisatie	Afwijking
Gent	92.500	92.500	0	95.000	95.000	0
Venlo	30.000	30.000	0	24.000	24.000	0
Maastricht	40.000	40.000	0	30.000	30.000	0
Amsterdam - de Aker	57.500	57.500	0	60.000	22.000	-38.000
Amsterdam - Stroom	57.500	57.500	0	60.000	40.276	-19.724
Bergen op Zoom	28.500	28.500	0	0	0	0
Lichtenvoorde	41.500	41.500	0	43.000	26.000	-17.000
Amsterdam - Stadshartkerk						
Amsterdam - Oosterparkkerk						
	347.500	347.500	0	312.000	237.276	-74.724

	2012			2013	2014
	Toegekend	Realisatie	Afwijking	Toegekend	Toegekend
Gent	90.000	90.000	0	84.500	79.000
Venlo	18.000	-2.000	-20.000	12.000	6.000
Maastricht	35.000	30.000	-5.000	35.000	35.000
Amsterdam - de Aker	48.000	13.500	-34.500	36.000	24.000
Amsterdam - Stroom	0	0	0	0	0
Bergen op Zoom	0	0	0	0	0
Lichtenvoorde	55.000	63.500	8.500	55.000	55.000
Amsterdam - Stadshartkerk	37.000	37.000	0	45.000	37.000
Amsterdam - Oosterparkkerk	45.000	37.000	-8.000	45.000	45.000
	328.000	269.000	-59.000	312.500	281.000

5 Verzoek instelling studiedeputaatschap ondersteuning kerken

Deputaten GS11 en OOG verzoeken de Generale Synode Ede 2014 een studieopdracht te laten verrichten naar de mogelijkheden om te komen tot een geïntegreerde regeling voor ondersteuning van kerken en naar de effecten ervan op de kerken. De daaruit voortvloeiende organisatorische aspecten en een eventuele implementatie worden in deze studieopdracht betrokken. Dit verzoek wordt hieronder nader onderbouwd en vertaald in concept besluitteksten.

De studieopdracht kan naar onze mening door een (tijdelijk) deputaatschap of studiegroep worden verricht. Met betrekking tot het profiel van aan te stellen leden van deze groep is het onzes inziens handig als broeders en zusters worden benoemd die kennis hebben van en/of ervaring hebben met de herziene kerkorde, de regelingen aanvullende steun gemeentestichting en de regeling hulpbehoevende kerken en de werking van deze regelingen op alle niveaus binnen het kerkverband. Daarnaast lijkt het ons verstandig ook iemand te benoemen met inzicht in de financiële stromen binnen de GKv.

De aanleiding van dit verzoek is een wijziging in de kerkorde, waar deputaten HKO een wijziging van het takenpakket van de PS voorstellen. Het vervallen van de PS als

financieringsslag binnen het bij beide deputaatschappen toegepaste piramidale stelsel, heeft grote gevolgen voor het bijeenbrengen van gelden voor de uitvoering van de regeling hulpbehoevende kerken (art 11KO) en aanvullende steun gemeentestichting.

Na de presentatie van de HKO in mei 2013 zijn afgevaardigden van deputaatschappen GS11, OOG en HKO samengekomen om te spreken over de effecten van wijzigingen in de kerkorde die beide regelingen treffen. Daarbij bleek met name artikel G82.2 ruimte te geven aan de gedachte beide financiële regelingen op elkaar te laten aansluiten of mogelijk te integreren.

Zowel deputaatschap GS11 als deputaatschap OOG zien naast bovengenoemde aanleidingen een aantal gronden om tot nadere afstemming en/of tot aanpassing van de regelingen te komen. Deze gronden zijn verwoord in de bijlage bij deze brief.

Met dit voorstel hopen wij de kerken te dienen, zodat gekomen kan worden tot een passende vorm van ondersteuning van kerken, aansluitend bij de herziene kerkorde.

Studieopdracht heroriëntatie regeling ondersteuning kerken

Inleiding

De gereformeerde kerken kennen momenteel twee ondersteuningsregeling voor kerken met elk een eigen doelstelling. Dit betreft de regeling artikel 11 KO (ondersteuning hulpbehoevende kerken) en de regeling ASE (aanvullende steun evangelisatie en gemeentestichting). Landelijke deputaten GS11 en OOG, maken in hun rapportage aan de Generale Synode 2014 beiden melding van ontwikkelingen die vragen om aanpassingen van de huidige regelingen. Hoewel bij deputaten het gevoel over de omvang van deze aanpassingen varieert, is het onze wens te komen tot een nieuwe regeling die rekent met ontwikkelingen en recht doet aan de wens elkaar als kerken te ondersteunen. Naar aanleiding van een bijeenkomst die deputaten HKO uitschreven om diverse belanghebbende deputaten te informeren over de wijzigingen in de kerkorde en de gevolgen ervan voor de diverse regelingen, zijn afgevaardigden van de deputaatschappen HKO, GS11 en OOG bij elkaar gekomen. Uit dit contact is de wens gegroeid bij de Generale Synode 2014 een verzoek neer te leggen tot het instellen van een studieopdracht omtrent een heroriëntatie op de opzet van financiële ondersteuning aan kerken.

Indeling

De opzet van dit voorstel is als volgt:

- Hoofdstuk I Voorgeschiedenis
- Hoofdstuk II Ontwikkelingen binnen betrokken deputaatschappen
- Hoofdstuk III Contouren van een gezamenlijke regeling

I. Voorgeschiedenis

Van oudsher hebben de kerken elkaar geholpen wanneer een plaatselijke kerk niet in staat was zelfstandig in het levensonderhoud van haar predikant te voorzien. Dit gebeurde onder de benaming “hulpbehoevende kerken naar artikel 11 van de kerkorde”. Deze onderlinge steunverlening vond lange tijd plaats op het niveau van de classes en de particuliere synodes. Sinds de Generale Synode Amersfoort –Centrum 2005 werden voor deze ondersteuning ook generaal synodale deputaten benoemd.

Daarnaast wordt vanaf halverwege de tachtiger jaren uit de vorige eeuw ondersteuning geboden aan missionaire initiatieven. Sinds de GS Ommen 1993 is de monitoring van dit ondersteuningswerk ondergebracht bij een apart deputaatschap Aanvullende steun verleend aan evangelisatiewerk (ASE). Dit werk is sedert de GS Zwolle-Zuid 2008 ondergebracht bij het deputaatschap ondersteuning ontwikkeling gemeenten (OOG) (zie Acta artikel 51 (GS1993))

Bij beide huidige regelingen vraagt de gemeente steun aan de classis. Wanneer de aangevraagde steun de draagkracht van de classis overstijgt kan een aanvulling worden

aangevraagd bij de PS en onder voorwaarden ook bij de GS. Beide regelingen maken daarbij gebruik van landelijk aangereikte kaders. Landelijke steun wordt pas verstrekt als zowel gemeente als classis als PS een bepaald minimum hebben bijgedragen.

II. Ontwikkelingen binnen betrokken deputaatschappen

Er zijn binnen de deputaatschappen GS11, OOG en HKO een aantal ontwikkelingen die aanleiding geven tot een heroriëntatie op de huidige regelingen. Per deputaatschap wordt een aantal genoemd.

GS11

Generale deputaten GS11 hebben bij de uitvoering van hun opdracht veel aandacht gegeven aan een consequente toepassing van de criteria voor het verkrijgen van steun en een zo gelijk mogelijke behandeling bij verdeling van gelden die vanuit de regeling beschikbaar werden gesteld. De praktijk wijst uit dat situaties per gemeenten zodanig verschillen dat een op maat gesneden beoordeling nodig bleek. In de periode vanaf 2005 zijn de gronden waarop PS ondersteuning toekenden veelal uniform geworden, terwijl ten behoeve van de classes GS11 uniforme criteria adviseert op basis waarvan de PS aanvragen van de classis beoordeelt. Deputaten GS11 werden m.n. door wijziging van artikelen in de nieuwe kerkorde en daarmee door deputaten HKO uitgedaagd mee te denken over een nieuwe regeling voor ondersteuning van kerken.

ASE

Ontwikkelingen in het veld

Verzamelde informatie op het Centrum Dienstverlening ³⁵ toont dat er een tendens naar meer missionaire initiatieven binnen de GKv. Waar voorheen sprake was van evangelisatieprojecten en in een later stadium gemeentestichtingsprojecten, vult zich het gebied wat daartussen ligt en breidt het gebied zich uit met nieuwe experimenten, die in benadering, opzet en doelgroep sterk kunnen verschillen. De manier waarop deze initiatieven gefinancierd worden, verandert mee. De uitkomsten van het onderzoek 'Pionieren en planten: ontwikkelingen in de GKv' geven inzicht in cijfers feiten en ontwikkelingen van een 40-tal missionaire initiatieven. Veel van deze initiatieven vragen geen landelijke ondersteuning aan. Voor een aantal regio's blijft aanvullende steun nodig. Met name in regio's met een hoge concentratie van missionaire projecten en/of een beperkt aantal kerkleden in de regio.

Logischerwijs is er een grote diversiteit in projecten: een gebied in het Zuiden van ons land heeft heel andere uitdaging/problematiek dan een project in de stad. Zo zijn er in het Zuiden bijvoorbeeld weinig kerken en dat heeft gevolgen voor financiële draagkracht. Het is de vraag of en op welke manier hierover landelijk kan worden nagedacht.

Ontwikkelingen in de regionale organisatie van financiële ondersteuning

Een andere ontwikkeling is dat binnen verschillende regio's afstemming gezocht is of wordt in de omslag van quota en toekenning ervan aan zending, evangelisatie, hulpverlening en kerkplanting. Bij ons bekend is het document 'Geïntegreerde Visie en Beleid ZEHK' dat door de PS Utrecht in 2011 is vastgesteld. Deze PS kent classes waar vanuit diverse missionaire projecten ondersteund worden. Dit document regelt vanuit een aantal uitgangspunten en criteria de ondersteuning van de binnen haar ressort opgezette initiatieven met betrekking tot Zending, Evangelisatie, Kerkplanting en Hulpbehoevende kerken. Daarvoor is een model van het innen en verdelen van bijdragen ontwikkeld dat recht doet aan de draagkracht en eigenheid van de regio. Aanleidingen waarom tot deze opzet gekozen is, worden ook binnen andere regio's herkend. We noemen;

Behoeft van classes om bij de omslag van quota en de toekenning van de bijdragen te rekenen met de eigenheid van de regio. Sommige regio's kennen veel hulpbehoevende

³⁵ Zie uitkomsten onderzoek Praktijkcentrum – Pionieren en planten: ontwikkelingen in de GKv (P. Wierenga)

gemeenten, een andere regio bestaat uit kleine gemeenten en een derde telt verschillende kerkplantingsinitiatieven.

Het onderscheid tussen zending en evangelisatie vervaagt

Krimpende kerken zoeken naar wegen om te kunnen blijven bestaan en relevant te zijn voor de omgeving.

Op verschillende niveaus wordt een geïntegreerde visie op zending, evangelisatie, gemeenschapsvorming en hulpbehoevende kerken herkend. Ook bij uitvoering van de ASE regeling en bij vraagstellingen op het Centrum Dienstverlening komt de samenhang tussen deze gebieden naar boven.

In het zuiden van Nederland richten een aantal kleine gemeenten zich in het kader van evangelisatie tot de GS om aanvullende steun. Bij deze kerken is het niet altijd helder of de gevraagde ondersteuning voortkomt uit hulpbehoevendheid of uit missionaire drijfveren, beide elementen spelen mee. Een ander voorbeeld, uit het zuidwesten van het land, is de behoefte van deze regio om flexibiliteit aan te brengen in de keuze om de zendingsgelden ver weg of dichtbij in te zetten. Er zijn inmiddels gemeenten die hun missionaire inzet beperken tot de directe omgeving (zowel de GKV Eindhoven als Tilburg hebben besloten voor evangelisatie dichtbij).

Wegvallen PS als ondersteuning laag

Bij de regelingen ASE en art11KO wordt bij het bijeenbrengen van de gelden voor projecten en kerken die ondersteuning hebben aangevraagd, gebruik gemaakt van een 'piramidale' opzet, waarbij door omliggende kerken (classis), PS en landelijk een vastgesteld deel wordt opgebracht. Het wegvallen van de taak van de PS als ondersteuning laag geeft een impuls tot heroriëntatie op de deze piramidale verhouding.

Ontwikkelingen in de kerkelijke organisatie

Een andere ontwikkeling is het feit dat het deputaatschap OOG wordt opgeheven nu samen met de TU en de GH een Praktijkcentrum is opgericht. Echter, niet alle aan deputaatschap OOG verstrekte opdrachten zullen ondergebracht worden in het Praktijkcentrum. Deputaten OOG stellen voor de opdrachten m.b.t. de uitvoering van de regeling aanvullende steun bij missionaire projecten onder te brengen in een apart deputaatschap.

HKO

De generale synode Harderwijk stelde in september 2012 een Herziene Kerkorde in eerste lezing vast. Binnen deze kerkorde is gekozen voor een heldere opbouw en structuur. Daarnaast worden in de loop der jaren ontstane, aan de KO gerelateerde regelingen vertaald naar Generale Regelingen die direct verband houden met of een uitwerking zijn van een of meer artikelen.

De regeling 'artikel 11 KO' had voorheen een directe verbinding met artikel 11 van de kerkorde, waar het levensonderhoud van de predikanten beschreven wordt als een voluit kerkelijke zaak. De idee van onderlinge steunverlening, in geval een kerk 'hulpbehoevend' is, wordt in dit artikel echter niet benoemd. In de nieuwe kerkorde gebeurt dit wel: naast art. B16, over het levensonderhoud van predikanten, staat nu art. G82.2: "De kerken ondersteunen elkaar zo nodig in financiële zin".

Door de algemene formulering van artikel G82.2 wordt duidelijk dat het om een principe gaat: kerken die met elkaar verbonden zijn, ondersteunen elkaar waar dat nodig is, in elk opzicht, ook financieel.

Dat betekent echter niet dat elke kerk met een begrotingstekort nu een claim kan indienen bij het kerkverband. De kerken mogen in gezamenlijkheid prioriteiten stellen, zoals ze dat n.a.v. het huidige art. 11 KO hebben gedaan: de prediking van Gods Woord op alle plaatsen verdient steun. Of ook: de verkondiging in regio's waar weinig kerken zijn verdient bijzondere aandacht.

Verder kan de onderlinge steun ten aanzien van verschillende doelen ook op verschillende manieren worden geregeld. Zo bestaan er nu al afzonderlijke ondersteuningsmodellen voor de zaak van het levensonderhoud van predikanten, en afzonderlijk voor hun

emeritaatvergoeding; afzonderlijk voor het missionaire werk in het buitenland en afzonderlijk voor gerichte evangelisatieprojecten in eigen land; afzonderlijk voor diaconale steunverlening en afzonderlijk voor lokale probleemsituaties.

Het nieuwe artikel G82.2 wil deze bestaande structuren niet aantasten, maar wel van een gemeenschappelijke basis voorzien. Deze gemeenschappelijke basis roept echter de vraag op of al die verschillende vormen van steunverlening werkelijk naast en onafhankelijk van elkaar moeten blijven bestaan. Het gaat steeds om steun aan kerken, vaak dezelfde, en steeds om steun vanuit het kerkverband, in een aantal gevallen uit dezelfde centrale kas. Wanneer bovendien de doelen nauw verwant zijn, zoals het geval is bij 'preekplaatsen' en 'gemeentestichting' of 'missionaire projecten in eigen land', lijkt de tijd rijp voor een heroriëntatie. De nieuwe kerkorde verplicht daar niet toe, maar nodigt er wel toe uit. De nieuwe kerkorde heeft ook het kerkverband vereenvoudigd. De particuliere synode verdwijnt grotendeels, in ieder geval voor wat de onderlinge steunverlening betreft. De piramidale opbouw van de steunverlening binnen het kerkverband moet daarmee opnieuw worden doordacht en opnieuw berekend. Een goede aanleiding om de verschillende stromen beter op elkaar af te stemmen.

Resumerend

1. Het is belangrijk dat plaatselijke kerken, samenwerkend in classes, hun verantwoordelijkheid nemen voor het ontwikkelen van beleid passend bij de eigenheid van de regio. We denken o.a. aan het al dan niet in stand houden van kleine gemeenten, het instellen, helpen in stand houden of opheffen van preekplaatsen en het starten van missionaire projecten. Generale regelingen dienen met deze verantwoordelijkheid te rekenen.
2. Om aan te sluiten bij de ontwikkelingen in de kerken is het gewenst dat de verschillende regelingen voor onderlinge steun van kerken op elkaar worden afgestemd. Soms worden hulpvragende kerken 'gedwongen' in een bepaald kader te denken om voor een bepaalde regeling in aanmerking te komen, daarnaast zijn er situaties waarin deze kerken 'tussen wal en schip' terechtkomen. Belangrijk argument om te streven naar een regeling is het verlangen naar een evenwichtiger toekenning van gelden.
3. Voor beide regelingen ASE en artikel 11 KO verschilt de omslag van quota, de bepaling van de eigen inspanningsverplichting, de duur van ondersteuning en de markers voor piramidale opbouw. Dit kan leiden tot situaties waarbij bepaalde regio's zwaarder worden belast dan andere. De kerken zijn gebaat bij een meer transparante regeling, waarbij de inhoudelijke criteria van beide huidige regelingen worden gerespecteerd.
4. Met de komst van de herziene kerkorde en het daarin door deputaten HKO opgenomen gedachtegoed rond de opzet van de materiële regelingen, is er aanleiding voor een heroriëntatie op bestaande regelingen. Het ligt voor de hand bestaande regelingen te restylen, zodat zij aansluiten bij dit gedachtegoed.

III. Contouren van een gezamenlijke regeling

In hoofdstuk 2 worden ontwikkelingen aangedragen die naast de uitgangspunten in de huidige regelingen naar onze mening een goede basis kunnen vormen voor de contouren van de aangepaste of nieuwe regeling(en). Ze worden hieronder weergegeven.

1. De plaatselijke gemeente kent haar eigen verantwoordelijkheid t.a.v. de inrichting van het kerkelijk leven. Wanneer een gemeente deel uitmaakt van het kerkverband van gereformeerde kerken, houdt zij zich aan de KO als statuut van de kerken.
2. Kerken of groepen van kerken die ondersteuning krijgen, voldoen aan een redelijke eigen inspanningsverplichting.
3. Kerken, of groepen van kerken die ondersteuning krijgen betalen traktementen, vergoedingen en loon, volgens de geldende richtlijnen (en tabellen) van het Steunpunt Kerkenwerk, tenzij er redenen zijn om na goedkeuring van de classis daarvan af te wijken.

4. Bij aanvraag van ondersteuning vindt de besluitvorming plaats in de kerkelijke weg, na advies van deputaten, zodat de aanvraag getoetst kan worden aan de Generale Regelingen.
5. De classis heeft een toezichthoudende rol. Zij ziet, met inzet van deputaten, toe of de onderlinge steun past binnen de kaders van de Generale Regeling. Daarnaast ziet zij toe op een betrouwbare financiële verantwoording.
6. Een classis komt voor aanvullende steun van het kerkverband in aanmerking wanneer zij voldoet aan een redelijke eigen inspanningsverplichting.
7. De regeling is zodanig ingericht dat de prikkel voor (financiële) betrokkenheid zo dicht mogelijk bij de basis, de plaatselijke gemeente, ligt en de financiële lasten voor de regio van de classis en het totale kerkverband in redelijkheid gedeeld worden.
8. De regeling wil recht doen aan de eigenheid van de regio, waarbij voor kerkelijke vergaderingen ruimte blijft bestaan voor het maken van eigen afwegingen inzake de verhouding van bijdragen aan missionaire projecten en anderszins hulpbehoevende gemeenten binnen de eigen regio.
9. De regeling komt tegemoet aan kerken gevestigd in regio's waar weinig christenen wonen/weinig GKv gevestigd zijn (zgn. witte-vlekken-regio's), en wil daarmee de instandhouding van gemeenten in deze regio's ondersteunen.
10. Binnen de regeling is de wens naar meer evenwicht in bijdragen binnen de kerken vorm gegeven door vaststelling van parameters en daarbij behorende normbedragen.
11. De Uitvoeringsregeling zijn bovenstaande kaders uitgewerkt, waarbij draagvlak, draagkracht, eenvoud en transparantie bepalende factoren zijn.
12. De toekenning van landelijke ondersteuning ligt bij de GS, die daarvoor generale deputaten kan benoemen.

Naast deze inhoudelijke argumenten zijn er andere omgevingsfactoren die van belang zijn bij het uitwerken van een aangepaste regeling, zoals de ontwikkeling van het aantal kerkleden van de gereformeerde kerken en de draagkracht van deze leden. Deze draagkracht staat momenteel onder druk door de gevolgen van de crisis. Maar ook andere heffingen dan landelijk opgelegde quota bepalen de totale draagkracht van kerken en kerkleden, zoals bijvoorbeeld de ontwikkelingen bij VSE en wijzigingen in beleid bij deputaatschap ZHT. Om tot een evenwichtige uitvoeringsregeling te komen waarbij parameters zullen worden benoemd en de hoogte van de waarden van deze parameters kan worden vastgesteld is het nodig de huidige financiële stromen te kennen. Mogelijk is het nodig hiervoor een onderzoek in de kerken en bij kerkelijke vergaderingen uit te zetten, teneinde het effect van de aangepaste regeling op kerken en kerkelijke vergadering te kunnen berekenen en over een objectieve basis voor argumentatie te kunnen beschikken.

Een ander punt van aandacht is het feit dat de regeling ASE momenteel een gesloten regeling is en de ondersteuning in het kader van artikel 11 KO een openeinde regeling is. Beheersing van kosten is één van de doelstellingen van deputaten Financiën & Beheer. Overwogen dient te worden of de aangepaste regeling een open of gesloten einderegeling wordt.

Consequenties van de keuze voor het afzien van een open einde regeling is dat de landelijke ondersteuning een plafond kent, zowel wat betreft de bijdrage per gemeente als het jaarlijks door de kerken beschikbare bedrag voor deze regeling.

6 Conceptbesluiten

Besluit 1:

- a. de komende drie jaar aanvullende steun beschikbaar te stellen voor de missionaire projecten Amsterdam, Amstelveen, Gent en Lichtenvoorde binnen de door GS vastgestelde financiële kaders, de vastgestelde criteria en de overeengekomen afspraken met de projecten, en deze steun beschikbaar te stellen onder toezending van een brief van bemoediging;
- b. de komende drie jaar de aanvullende steun aan Maastricht af te bouwen in goed overleg met deputaten GS11 en F&B;
- c. in het budget een bedrag te reserveren voor ondersteuning van Maastricht via GS11
- d. de toekenning van aanvullende steun aan nieuwe missionaire projecten tot de volgende synode te delegeren aan deputaten OOG of zijn opvolger, binnen de vastgestelde criteria en het beschikbare budget en in nauw overleg met deputaten F&B;
- e. te bepalen dat financiële steun aan projecten wordt afgebouwd als er reëel perspectief is op zelfstandig voortbestaan van de gemeente; indien er op langere termijn geen reëel perspectief is wordt het project eveneens zorgvuldig afgebouwd.

Gronden:

1. het toekennen van aanvullende steun brengt met zich mee dat de synode via haar deputaten OOG of zijn opvolger een eigen inhoudelijke afweging mag maken over de wijze waarop de gemeentestichtingsprojecten functioneren;
2. de beslissing bij aanvang van een project kan ook, met goed functionerende criteria, aan deputaten OOG gedelegeerd worden.

Besluit 2:

ter bekostiging van de door het landelijk kerkverband ondersteunde missionaire projecten, genoemd onder Besluit 1, aan deputaten OOG of zijn opvolger een budget toe te kennen van maximaal € 315.000,-- in 2015, € 282.500,-- in 2016 en € 243.500,-- in 2017.

Besluit 3:

een deputaatschap missionaire projecten in te stellen.

Gronden:

1. steunverlening aan missionaire projecten vereist specifieke kennis en inzichten in missionaire ontwikkelingen, waaronder het toepassen van de criteria zoals vermeld in de Regeling aanvullende steun missionaire projecten;
2. de uitgangspositie van gemeenten die missionaire projecten uitvoeren is dermate onderscheidend dat de aanvullende steunverlening aan gemeenten met missionaire projecten een zelfstandig deputaatschap rechtvaardigt.

Besluit 4:

ten behoeve van de werkzaamheden van deputaten missionaire projecten de volgende instructie vast te stellen, waarbij verwezen wordt naar de door deputaten OOG vastgestelde uitvoeringsregeling aanvulling steun missionaire projecten.

Instructie deputaatschap ondersteuning ontwikkeling gemeenten (of zijn opvolger) onderdeel 6. Missionaire projecten

- a. de generale synode adviseren over de voortzetting van bestaande, aanvragen van nieuwe of uitbreiding van bestaande missionaire projecten;
- b. toepassen van de criteria voor toezicht op bestaande projecten: visie, identiteit, leiderschap/teamvorming, bereiken doelen, missionaire gerichtheid, financiën en plannen (Regeling hfdst. 6.5);

- c. toepassen van de criteria voor de aanvullende steunverlening: piramidale stelsel, maximering jaarlijkse bijdrage, duur van de steunverlening, besteding vrijvallende ruimte, kortdurende ondersteuning gemeenten (Regeling, hfdst. 4.2);
- d. toepassen van de criteria voor toekenning van aanvullende steun aan nieuwe projecten: meerjarenplanning (Regeling, hfdst. 5.1), draagvlak, doelstelling, leiderschap, verantwoordelijkheden, haalbaarheid, inzet op zelfstandigheid (Regeling hfdst. 5.3), gevolgde procedure (hfdst. 5.2);
- e. afleggen van een jaarlijkse verantwoording door deputaten Missionaire Projecten aan deputaten F&B over de toekenning van projectbudgetten, op basis van de vastgestelde uitgangspunten voor de beoordeling van de financiële verslaggeving van de projecten.

Besluit 5:

- a. een studiedeputaatschap heroriëntatie ondersteuning kerken in te stellen voor het aanreiken van kaders en uitgangspunten van een regeling voor ondersteuning van kerken op grond van artikel HKO G82.2 waarbij de huidige regelingen ASE en artikel 11KO als basis dienen en de in het verzoek tot instelling genoemde contouren voor deze regeling worden gerespecteerd.
- b. deputaten opdracht te geven:
 - 1. de eerstkomende synode te dienen met een onderbouwde opzet voor een regeling voor ondersteuning van kerken, waarin de punten genoemd in besluit 1 het vertrekpunt vormen.
 - 2. daarbij de synode te adviseren over de opzet van een op landelijk niveau open of gesloten regeling, onderbouwd door een inventarisatie van de consequenties van beide alternatieven.
 - 3. voor een objectieve onderbouwing van te hanteren parameters en bepaling van de waarden van deze parameters zo nodig een onderzoek in de kerken en bij de financiële regeling betrokken gremia uit te zetten naar diverse parameters, mits de privacy is gewaarborgd.
 - 4. de eerstkomende synode tevens te dienen met een advies over:
 - de organisatorische inbedding van de nieuwe regeling binnen de kerken
 - de implementatie van de regeling binnen de kerkelijke organisatie
 - 5. deze opdracht uit te voeren in nauw overleg met de betrokken deputaatschappen OOG – of diens opvolger -, GS11 en F&B, waarbij deze deputaatschappen het studiedeputaatschap dienen met gevraagd of ongevraagd advies.

Besluit 6:

ter bekostiging van het onderzoek uit te voeren door het studiedeputaatschap heroriëntatie ondersteuning kerken genoemd onder Besluit 5 een budget toe te kennen van maximaal € 5.000,-- in 2015, € 3.500,-- in 2016 en € 1.500,-- in 2017.

7 Lijst gebruikte afkortingen

ASE	Deputaten aanvullende steunverlening (in 2008 opgegaan in OOG)
CGK	Christelijke Gereformeerde Kerken
DEOG	Deputaten Evangelieverkondiging Oost-Gelderland (Lichtenvoorde)
Depin	Deputaten integratie mensen met een beperking (in 2008 opgegaan in OOG)
E&M	Evangelie en Moslims
E&R	Vereniging Evangelisatie & Recreatie
GH	Gereformeerde Hogeschool Zwolle
F&B	Deputaten financiën en beheer
fte	Full time equivalent
Gemsti	Gemeentestichting
GKv	Gereformeerde Kerken vrijgemaakt
GS	Generale Synode GKv
GS11	Deputaten ad art. 11 KO
HKO	Deputaten herziening kerkorde
KO	Kerkorde
LT	LeiderschapsTeam
NGK	Nederlands Gereformeerde Kerken
OOG	Deputaatschap ondersteuning ontwikkeling gemeenten
OPK	Oosterparkkerk Amsterdam-Centrum
PC	Praktijk Centrum
PS	Particuliere Synode
TU	Theologische Universiteit Kampen
VSE	Vereniging Stichting Emeritering
ZHT	Deputaatschap zending, hulpverlening en training